

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟ-
ΔΙΚΟΝ ◊ ΑΘΗΝΑΙ ◊ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1913—ΣΕ-
ΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1914 ◊ ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. ❁❁❁❁❁❁

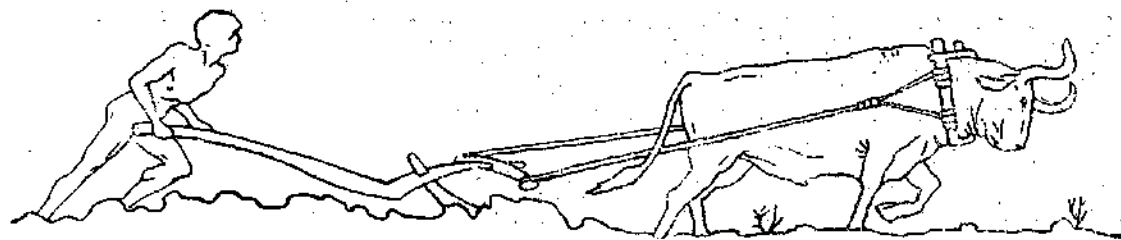
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΥΠΟΓΡΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ", Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ · 8671

Ο ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΣ ΚΩΣ ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Φωτογρ. Μπούκι

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ: ΙΑ ΟΚΤΑ-
ΒΡΙΟΣ 1913 **

Η ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

(1821—1921)

— Μεγάλη Έρευνα τῶν «Παναθηναίων» —

Μετὰ ὀκτὼ ἔτη, οἱ ἐπίγονοι τῆς μεγάλης γενεᾶς τοῦ 1821 θὰ κληθοῦν εἰς τὸ προσκύνημα ἑνὸς ἱεροῦ ἰωβιλαίου. Ἐνας αἰὼν, ὁ πρῶτος, κλείνει ὀπίσω ἀπὸ τὴν γιγαντομαχίαν, ἣ ὅποια θάντικρύση ὑπερήφανος πολλοὺς αἰῶνας ἀκόμη. Καὶ ἴσως δὲν εἶναι πολὺ ἔνωρις— ἂν δὲν εἶναι ἤδη ἄργά— διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἰωβιλαίου αὐτοῦ, προπαρασκευὴν σοφὴν, βραδείαν, ἀρμονικὴν, ἀξιοπρεπῆ, ἔξω ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ αὐτοσχεδιασμοῦ, ποῦ μᾶς χαρακτηρίζει.

Τὰ «Παναθήνια» ἐθεώρησαν καθήκον τους νὰ δώσουν τὸ σύνθημα τῆς προπαρασκευῆς αὐτῆς.

Ἑορταί, ἐκθέσεις, μνημεῖα, ἐκδόσεις, ἀγῶνες, ἱστορικὰ ἢ λογοτεχνικὰ ἀγωνίσματα, πᾶν ὅ,τι μέλλει νὰ θεωρηθῆ ἐπιβεβλημένον διὰ τὴν μεγάλην πανήγυριν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρασκευασθῆ ἀπὸ τὴν μίαν ἡμέραν ἕως τὴν ἄλλην. Πρέπει νὰ μελετηθῆ, νὰ κανονισθῆ, νὰ ρυθμισθῆ, νὰ ὀργανωθῆ, νὰ ἐξασφαλισθῆ τὰ ἠθικὰ καὶ ὕλικὰ μέσα τῆς ἐπιτυχίας του ἐγκαίρως. Μία ὀκταετία δὲν εἶναι ἴσως ἡ μεγαλυτέρα προθεσμία ποῦ ἀπαιτεῖται. Ἡ μελέτη τοῦ γενικοῦ σχεδίου καὶ τῶν μεγάλων του λεπτομερειῶν πρέπει νὰρχίσῃ ἀπὸ τώρα. Ἡ ἀναζήτησις τῶν ὕλικῶν μέσων νὰ ἐπιδιωχθῆ ἐγκαίρως. Αἱ συζητήσεις καὶ αἱ ἀντιλογίαι νὰ ἐξαντληθοῦν πρὶν φθάσῃ ἡ ὥρα τῶν ἔργων. Οἱ διαγωνισμοὶ διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν παράστασιν τῆς ἑορτῆς νὰ προκηρυχθοῦν με ἄνεσιν. Ἡ περισυλλογὴ τῶν στοιχείων, ποῦ θάπαιτηθοῦν, νὰ ἐπισπευσθῆ. Ἡ συμμετοχὴ τῶν ἱστορικῶν πόλεων καὶ τόπων τοῦ Ἄγῶνος, ὡς καὶ αἱ κατὰ τόπους ἑορταὶ καὶ ἐπισκέψεις νὰ κανονισθοῦν ὄχι τὴν τελευταίαν στιγμὴν. Ἡ συμμετοχὴ ἐπίσης τῶν πανταχοῦ Ἑλλήνων νὰ ἐξασφαλισθῆ με ἐγκαίρως διαφήμισιν καὶ ἐνέργειαν. Μὲ δύο λέξεις τὸ πρόγραμμα τοῦ Ἰωβιλαίου εἰς τὰς γενικότητας καὶ τὰς λεπτομερείας του νὰ καταστρωθῆ πλήρες, ἐνιαῖον, ἀρμονικόν, σεμνόν, κατὰ πάσης ἀναμίξεως βαναύσων καὶ ἀσχήμεων ἐκδηλώσεων εἰς

λόγους και πράγματα. Πρὸ πάντων νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ ἀξιοπρεπής, τελεία και κανονική ἐφαρμογή του. Τὸ ἔργον δὲν εἶναι μικρόν.

Δὲν ἠθελήσαμεν νὰ χαράξωμεν, μὲ ὅσα εἶπαμεν, προσχέδιον προγράμματος. Ἀπλῶς, θύγοντες μερικὰ ζητήματα, νὰ δείξωμεν τὸ μέγεθος και τὴν ἔκτασιν τῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ προηγηθῆ. Σκοπὸς μας εἶναι νὰ προκαλέσωμεν τὴν γνώμην κάθε εἰδικοῦ και κάθε σεμνοῦ πατριώτου. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀποβλέπει ἡ σημερινὴ ἔρευνα τῶν «Παναθηναίων».

Ἀπευθυνόμεθα πρὸς τοὺς καλλιτέχνας, τοὺς ποιητὰς, τοὺς λογογράφους, τοὺς ἐπιστήμονας, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν «Παναθηναίων», πρὸς πάντα Ἕλληνα. Ἄς θελήσῃ ἕκαστος νὰ προσφέρῃ τὴν συμβολὴν του, μὲ συντομίαν και σαφήνειαν, εἰς τὸν κύκλον τῆς εἰδικότητός του. Τὸ ζήτημα εἶναι εὐρύτατον. Ὅλοι δὲν πρέπει νὰ ποφανθοῦν δι' ὅλα. Καθένας ὁμοῦ εἴμπορεῖ νὰ προτείνῃ ὅ,τι νομίσῃ κατάλληλον και ἀναγκαῖον.

Τὰ «Παναθηναία» θὰ φιλοξενήσουν, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν περιλήψει γνώμας, σκέψεις, σχέδια, προτάσεις. Θὰ θεωρηθοῦν δὲ εὐτυχῆ ἐὰν κατορθώσουν νὰ συγκεντρώσουν εἰς τὰς στήλας των τὸ πολυτίμον ὕλικόν, τὸ μέλλον νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ὑψώσιν τοῦ μεγάλου ἠθικοῦ μνημείου τῆς Ἑλληνικῆς γιγαντομαχίας τοῦ 21.

ΤΑ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ,"

ΙΔΕΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

**Ζήτη
ὁ θάνατος** Ὁ χαρούμενος αὐτὸς χαιρετισμὸς πρὸς τὸν θάνατον μποροῦσε νὰ εἶναι κραυγὴ ἐνὸς ἀπαισιόδοξου. Μποροῦσεν ὁμοῦ νὰ εἶναι και τὸ καταστάλαγμα τῆς σοφίας ἐνός, πού ἐγνώρισε βαθειὰ ὅλα τὰ μυστικά τῆς φύσεως και τῆς ζωῆς, πού ἀπὸ ὅσα εἶδε κ' ἔμαθεν, ἔβγαλε τὸ τελειωτικὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ θάνατος ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ τὴν ζωὴν, ὅτι ἔχει ἴσως και δημιουργικὴ δύναμι ἀνώτερη. Καὶ βέβαια ἔπαρχον στιγμές, πού ἀληθινὰ ὁ θάνατος εἶναι δημιουργικός. Ἀλλὰ τότε δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι κανεὶς σοφὸς ἢ ἀπαισιόδοξος γιὰ νὰ χαιρετίσῃ χαρούμενα τὴν ἀξίαν τοῦ θανάτου. Ἴσως μάλιστα οἱ ἀπλοῖκὲς ψυχὲς νὰ νοιώθουν βαθύτερα τὴν ἀξίαν αὐτὴν και νὰ ἔχουν τὴ δύναμι νὰ βαδίζουν πρὸς τὸν θάνατον μὲ θεία γαλήνη ἢ μ' ἐνθουσιασμὸν παρόμοιον μ' ἐκεῖνον πού γεννᾷ ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ ἄτομον ὀφείλει νὰ θυσιάσῃ στὸν βωμὸ τῆς πατρίδος ἢ ὅποιον ἄλλον ἰδανικοῦ. Χαρούμενοι πεθαίνουν πάντα οἱ ἥρωες και οἱ μάρτυρες τῆς ἰδέας. Οἱ κίττοι και τῆς Ἑρσέκας, τῆς γωνίας αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς χώρας, πού οἱ δυνατοὶ θέλουν νὰ τὴν πλαβώσουν πάλι κάτω ἀπὸ τὴν ἀλβανικὴν βαρβαρότητα, βλέποντας ὅτι ἡ ζωὴ δὲν τοὺς ἐξασφαλίζει τὴν ἐλευθερίαν τους, ἐστοχάσθησαν ὅτι

μόνον ὁ θάνατος θὰ μπορέσῃ νὰ γίνῃ προστάτης τοῦ ἰδανικοῦ των.

Κ' ἔτσι, χωρὶς νὰ εἶναι σοφοὶ ἢ ἀπαισιόδοξοι οἱ ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι τῆς Ἑρσέκας, εἴχονον τὸν χαρούμενον αὐτὸν χαιρετισμὸν πρὸς τὸν θάνατον γιὰ νὰ φανερώσουν τὴ σταθερὰ τους γνώμην, ὅτι τίποτε δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ νικήσῃ τὸ ἰδανικόν τους. Ἄνθρωποι, πού δὲν ἐφιλοσόφησαν ποτὲ γιὰ τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου, δίνουν τὴν ἴδια δημιουργικὴ δύναμι στους δύο κυριώτερους νόμους τῆς φύσεως. Ἐφεραν τὴν πατριωτικὴν ἰδεολογίαν τους ὡς στὸ σημεῖον, πού νὰ ἐνώσουν σὲ μιὰν ἔννοια τὴν ζωὴν και τὸν θάνατον και νὰ φωνάζουν χαρούμενα, ὅπως θὰ ἐφώναζαν οἱ ἥρωες ἢ οἱ μάρτυρες: «Ζήτη ὁ θάνατος!»

O altitudo!

**Ὁ πόλεμος
και ἡ τέχνη** Ὁ ποιητὴς κ. Μ. Αὐγέρης μ' ἕνα ἄρθρον του δημοσιευμένον στὴ «Νέαν Ἡμέραν» ἐξετάζει τὸ ζήτημα, ἂν ὁ πόλεμος και τ' ἀποτελέσματά του θὰ μπορούσαν νὰ ἐπιδράσουν τόσο στὴ ζωὴ τῆς χώρας ὥστε νὰ φέρουν τὴν ἀναγέννησιν εἰς ὅλην τὴν πνευματικὴν περιοχὴν και νὰ δώσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα μιὰν μεγάλην τέχνην.

Ο ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΣ ΚΩΣ ΚΑΡΡ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Φωτογρ. Γαζιάδη

Φυσικά ένα περιστατικό τόσο μεγάλης ιστορικής και κοινωνικής σημασίας για τη φυλή, δεν μπορεί παρά να επιδράσει εδωκενικά και στο πνευματικό φαινόμενο της ζωής της αφού μάλιστα κάθε υλική ή πνευματική δύναμις του έθνους αφιερώθηκε στον αγώνα με απόλυτη πίστι στην αναγκαιότητά του και με πεποίθησι για την επιτυχία του. Το αποτέλεσμα βέβαια δεν θα τὸ αντικρούσουμε εὐθὺς ἀμέσως. Ἀλλὰ με ποῖον τρόπο θὰ μπορούσαμε να φθάσουμε σταθερά στο αποτέλεσμα, πὸν προβλέπεται; Στὴν ἀπορίαν αὐτὴν ἀπαντᾷ τὸ συμπέρασμα τοῦ ἀρθροῦ τοῦ κ. Αὐγέρη: «δυνάμεθα να εὐρωμεν εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς νασιοναλιστικῆς σκέψεως καὶ τῆς εὐσυνειδήτου νασιοναλιστικῆς ἐνεργείας ἔδαφος ἀσφαλές, να στηρίξωμεν μίαν ἰσχυρὰν τέχνην τοῦ μέλλοντος, ἢ ὅποια νὰ ἔχη βαθεῖαν τὴν φύσιν τῆς καὶ ὑψηλὰ τὰ γνωρίσματα». Δηλαδή τὴν τέχνην μας νὰ τὴν κυβερνᾷ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐθνισμοῦ μέσα τῆς νὰ ὑπάρχη ἡ ψυχὴ τῆς φυλῆς δολακίρη. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ θὰ εὐρη βέβαια ἀντιλογίαι. Δὲν θὰ χάσῃ ὅμως τίποτε ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν τοῦ. Ἡ ἱστορία τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν ἐθνῶν καὶ μερικώτερα ἡ ἱστορία τῆς φιλολογίας — πὸν εἶναι ὁ πρόδρομος καὶ καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς — δηλαδή ἡ ἴδια ἡ πείρα, μᾶς βεβαιώνει διὰ τὸ ἐθνισμὸς εἶναι στοιχεῖον ἀπαραίτητο γιὰ νὰ δημιουργηθῇ μίαν τέχνην ὑψηλὴ καὶ με δικαιώματα νὰ ζῆσῃ παντοῦταινά.

Θέλει καὶ ἡ τέχνη τὴν πατρίδα τῆς. Ὁ ἐθνισμὸς τὴν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν πηγὴ τῆς ζωῆς. Τὸ ὁμολογοῦν αὐτὸ ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα, πὸν στὴν ψυχὴ τους καθρεφτίζεται ἡ ψυχὴ τῆς φυλῆς τοῦ δημιουργοῦ τῶν: ἀπὸ τὸν Ὀμηροῦ καὶ τὸν Φειδία εἰς τοὺς σημερινούς ἐργάτες τῆς νέας κοινωνικῆς τέχνης, πὸν λένε: «δὲ θέλομε τὴν τέχνην χωρὶς πατρίδα καὶ ἡ κοινωνικὴ τέχνη παντοῦ πρέπει νὰ φυλάττῃ τὴν ἐδικὴ τῆς».

Ἐγωπάθεια Ἀρκετοὶ Ἕλληνες λόγιοι — καὶ μάλιστα ἀπὸ ἐκείνους πὸν γράφουν καὶ θεατρικὰ ἔργα — κατορθώνουν μόνους νὰ μᾶς ἀπελπίζουν τελειωτικὰ γιὰ τὴν ἀμφίβολη ἀξία τους. Τὸ πρᾶγμα εἶναι βέβαια πολὺ κακὸ γι' αὐτούς γιὰ μᾶς τοὺς ἄλλους εἶναι διαφοριστικὸ ὄχι ὅμως καὶ εὐχάριστο. Ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει καμιά ἀνάγκη ν' ἀκοῦμε καὶ τόσον νὰ μᾶς μιλοῦν γιὰ τὸ ἐγὼ τους. Ἡ ἀφορμὴ δίνεται — καὶ ἂν δὲν ὑπάρχη, δημιουργεῖται — ἀπὸ τὴ γνώμη, πὸν θὰ γράψῃ ἕνας ἄλλος γιὰ τὸ ἔργο τους. Λέω γνώμη καὶ ὄχι κριτικὴ, ἐπειδὴ

τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς σκέψεως ἔπαθεν ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ἕνα τέτοιο στρέβλωμα, πὸν εἶναι ὅταν νὰ μὴν ὑπάρχη. Ἡ γνώμη λοιπὸν πρέπει ν' ἀντικρουθῇ καὶ μάλιστα, ὅταν δὲν εἶναι καλὴ. Καὶ ἀρχίζει ἡ πολυλογία γιὰ νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ἀξία τοῦ ἔργου. Συχνότατα ὅμως ἡ πολυλογία αὐτὴ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μίαν ἀνυπόφορη ἐγολογία. Δὲν ὑπερασπίζονται οἱ ἰδέαι — ἂν ὑπάρχουν βέβαια — καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ἔργου: ὁ λόγος εἶναι πάντα γιὰ τὸ ἐγὼ. Μ' ἔβρισες, λέει ὁ κρινόμενος, καὶ ὄχι μ' ἔκρινες ἢ μ' ἐπέκρινες. Ἡ ἐγωπάθεια τὰ γυρίζει ὅλα στο πρόσωπικόν. ἴσως νὰ φέρῃ κανεὶς τὴν ἀντιλογία, ὅτι πάντα μέσα στο ἐγὼ ὑπάρχουν καὶ οἱ ἰδέαι.

Ὁ ἄνθρωπος καὶ οἱ ἰδέαι, πὸν κατέχει, εἶναι ἕνα. Καὶ γι' αὐτὸ, ὅταν κρίνεται ἕνα ἔργο καὶ κατηγοροῦνται ἢ οἱ ἰδέαι τῶν ἢ τὸ φτιασίμιόν του, κατηγορεῖται μᾶζι καὶ ὁ ἄνθρωπος — συγγραφέας. Σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω, λέει καὶ ἡ φιλοσοφία. Ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο δὲν ταιριάζει στοὺς περισσότερους Ἕλληνες λόγιους, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἔχουν σκέψι' ἔχουν μόνον ἐγὼ, πὸν τὸ θαυμάζουν παραπολύ. Κ' εἶσι βλέπουμε τὸ μοναδικὸν στὴν παγκόσμια πολιτεία τῶν γραμμάτων φαινόμενον ν' ἀπαντοῦν οἱ Ἕλληνες λόγοι οὐδὲν ἄλλο τρεῖς γραμμῆς, πὸν γράφησαν γιὰ τὸ ἔργο τους, με ἄρθρα καὶ διατριβές, πὸν δὲν ἔχουν τελειωμὸν καὶ πὸν τὰ χαρακτηρίζει ἕνας ἀνοικονόμητος νερκισσισμὸς, ἕνα ἀτέλειωτο ἐγκώμιον τοῦ ἐγὼ. Ἀλλὰ καλύτερα νὰ εἰπωθῶν τὰ πράγματα πῶς καθαρὰ. Ἡ ἐγολογία αὐτὴ, πὸν ἀρχίζει ἀπὸ τὴ διατύπωσιν μίαν γνώμης γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ἔργου, μοιάζει πολὺ με τὸ φτιαστὸν θόρυβο, πὸν σηκώνουν μερικοὶ ἔμποροι γύρω στο ἐμπόρεμά τους γιὰ νὰ βροῦν τὴν εὐκαιρία νὰ τὸ ρελαμαρῶν. Ὁ λόγος λοιπὸν δὲν εἶναι γιὰ τὴν παραγνωριζόμενὴ καλλιτεχνικὴ ποιότητα τοῦ ἔργου — πρὸ πάντων τοῦ θεατρικοῦ — ἢ γιὰ τὴν ἀξία τῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἐμπορικὴν του ἀξία καὶ πῶς σωστὰ γιὰ τὴ βιομηχανικὴν του. Καὶ ὁ κόσμος πὸν φωτίζεται ἀπὸ τὴς τέτοιαις ἐγολογίαις γιὰ τὴν ἀμφίβολη ἀξία τῶν βιομηχανῶν λογίων μας διαβάσει καὶ μουροφίσει:

— Guarda e passa.

Ὁ κόσμος ὁ ἑλληνικὸς, καθὼς φαίνεται, ἀρχίζει νὰ γίνεται σοφώτερος καὶ κριτικώτερος ἀπὸ ἀρκετοὺς λόγιους μας.

Αὐτὰ ἔξ αἰτίας κάποιων τελευταίων αυτοκριτικῶν, γεμάτων ἐγωπάθειας, μερικῶν θεατρικῶν συγγραφέων μας καὶ ἔξ αἰτίας κάποιων φιλολογικῶν τάχα κρυφάδων.

HA. Π. ΒΟΥΤΕΡΙΑΝΣ

ZAKYNTHOS

Ἐραία καὶ μόνη ἡ Ζάκυνθος με κυριότερη
Ἄνδρ. Κάλβος

Εὐωδιασμένη Ζάκυνθος, γλυκεῖα παρηγορήτρα,
Κλείσε με, μέσ' στὴν ἀπαλὴ κι' ὀλόδροση ἀγκα-
[λιά σου

Καὶ δόσε μου ὅταν ἄλλοτες τ' ἀέρινα φιλιὰ σου
Ποῦ ἤσυχάζουν τὴν ψυχὴ σὰ μάγια καὶ σὰ
[φίλτρα.

Νά, τ' ἀμυριδία τοῦ γιαιλοῦ, τὰ θλιβερὰ δεν-
[τράκια!

Στέκονται πάντα στὴ γραμμὴ δειλὰ καὶ σιλα-
[βωμένα,

Κ' ἡ θάλασσα πὸν μάντευε πὼς εἶν' ἐρωτευμένα
Μαζὶ τῆς, ὄλο τὰ κερνὰ γλυκόπικρα φαρ-
[μάκια.

Νά, καὶ τὸ σπῆτι κάτω ἐκεῖ στο μαγικὸ Ἄκρω-
[τῆρι

Ποῦ ἐστέγασε τὴ λιγοστὴ παιδιὰ τῆς χαρὰ μου
Κ' ὕστερα κρυφοδέχτηκε τὰ πρῶτα δάκρυά μου
Μιὰ καλοκαιρινὴ βραδυὰ κοντὰ στο παραθύρι.

Θυμᾶμαι ἦτανε γιορτὴ, ἦτανε πανηγύρι
Καὶ πῆγαν ὄλοι μόνη μου, γυρτὴ στὴν κά-
[μαρὰ μου

Δίχως αἰτία ἐνοιώθα νὰ σφιγγετ' ἡ καρδιά μου
Ἐνῶ χρυσοσαβάνωνε ὁ Ἥλιος τ' Ἄκρωτῆρι.

Κι' ὅταν τ' ἀστέρια ἐπρόβαλαν σ' ὄλη τους τὴ
[μαγεία

Κ' ἔλαμπε τὸ περβόλι μας σὰ νᾶχε λειπονογηά,
Ἐγὼ, ξεσκάντας ἄξαφνα σὲ κλάματα βαρεῖα
Γιὰ πάντ' ἀποχαιρέτησα τὴν παιδικὴν εὐτυχία.

ΜΥΡΤΡΙΤΣΣΑ

ΝΕΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ — ΚΟΡΥΤΣΑ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΣ ΤΗΣ ΚΟΡΥΤΣΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΕΝΤΕ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ

Ἡ Κορυτσά, τῆς ὁποίας αἱ τύχαι ἀπασχολοῦν σήμερον τὴν διεθνήν διπλωματίαν καὶ συγκινοῦν τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, δὲν ἐμελετήθη ἀκόμη ἐπαρκῶς ὥστε νὰ γνωρίζωμεν διὰ τὴ πόλιν, πὸν παρουσιάζει σήμερον ἐκπληκτικὸν τὸν ὄγκον τοῦ πανελληνισμοῦ τῆς, ἦτο ἑλληνικὴ καὶ καθ' ὅλην τῆς Τουρκοκρατίας τὴν περίοδον.

Θὰ ἦτο ἐνδιαφέρον νὰ παρουσιάσωμεν εἰς τὴν στυγνὴν διπλωματίαν, ὄχι μόνον τὴν σημερινὴν ἐθνολογικὴν τῆς πόλεως εἰκόνα, ἀλλὰ καὶ τὰς παλαιὰς ἱστορικὰς περὶ αὐτῆς, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἀπεδεικνύετο, ὅτι ἡ Κορυτσά, ἡ νομιζομένη ὡς ἐξελληνισθεῖσα κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὑπῆρξεν ἀνεκὰθεν κέντρον ἑλληνικῆς κινήσεως.

Ἄτυχῶς δὲν ἔχομεν σήμερον ἐπαρκῆ ὅλα τὰ ἱστορικὰ ἐφόδια. Αἱ κυριώτεραι πηγαὶ πρὸς ἀκριβῆ τοῦ παρελθόντος αὐτῆς γνώσειν, οἱ ἀρχαιότεροι κώδικες τῆς μητροπόλεως καὶ τοῦ ἐν Μοσχόπολει μοναστηρίου τοῦ Προδρόμου ἔχουν κλαπῆ ἀπὸ πολλοῦ. Τὴν ἴδιαν δυσκολίαν θὰ αἰσθανθῶμεν ἂν θελήσωμεν νὰ ἐρευνήσωμεν τὰς τύχας καὶ ἄλλων τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας πόλεων, τῶν ὁποίων αἱ ἱστορικαὶ πηγαὶ ἔχουν ἀνεπανορθώτως ἐξαφανισθῆ. Οὕτω λ. χ. ἐλάπησαν ἢ ἐπυρπολήθησαν τὰ ἀρχαῖα τῆς Σιατίστης, Κοζάνης, Βερροίας, Θεσσαλονίκης, Φλωρίνης, Δράμας, Στρομνίτης, Μεγαλίκου, ἑλη-

στεύθησαν δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ οἱ κώδικες τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐπὶ τοῦ Παγγαίου ἱστορικῆς Μονῆς τῆς Εἰκοσιφινίσσης. Εἶναι δὲ πολὺ πιθανὸν ὅτι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐγγληματικῆς ἀκηδίας θὰ εὐρη ὁ ἐρευνητὴς καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ μονὰς τῶν ἀνακτηθεισῶν ἑλληνικῶν χωρῶν.

Καὶ κατὰ τὰς δύο νικηφόρους ἐκστρατείας, ἐφ' ὅσον μοὶ παρείχετο ἡ εὐκαιρία, προσεπάθησα νὰ διασώσω πᾶσαν ἱστορικὴν πληροφορίαν, μαρτυροῦσαν περὶ τῆς καθόλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ζωῆς καὶ πρὸ πάντων κατὰ τὴν πολυκύμαντον περίοδον τῆς τουρκοκρατίας.

Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα συνήθροισα, τόσον ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων γραπτῶν, ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἀνεπιγράφων μνημείων τῆς περιφερείας Κορυτσᾶς, ἐξαγμάτισα τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ λεγομένη ἐξελληνισμένη πόλις, ἡ βαπτισομένη σήμερον ὡς φιλολογικὸν κέντρον τῶν Ἀλβανῶν, ὑπῆρξεν ἀνεκὰθεν, ἐπὶ αἰῶνας, κέντρον ἑλληνικῆς κινήσεως καὶ ζωῆς.

Φαίνεται, ὅτι πολὺ πρὸ τῆς Ἀλώσεως, εἰς τὴν Κορυτσάν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐπισκοπῆ ὑπῆρξεν ἀμιγῆς ἑλληνικὸς συνοικισμὸς. Εἰς ἡμῶν ὥρας ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν ἤματι καὶ ἡ Ἐμπορία, ἡ σημερινὴ Μπόρια εἰς τὴν ὁποίαν σώζεται ἀκόμη ὄρατος βυζαντινὸς ναῖσκος, τοῦ ὁποίου διατηροῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ

τοιχογραφία καλής τέχνης. Διατηρούνται ακόμη εν καλή καταστάσει δύο επιγραφαι του ναύκου, διαλαλούσαι την άκμήν και επικρατήσιν του Έλληνισμού εις την περιφέρειαν εκείνην. Κατά τας επιγραφάς ο ναύκος άνηγγέρθη υπό τινος επισκόπου Νήφωνος τῷ 1390. Ἄλλα και εκ τῆς παραλεύρουσ αυτής κώμης Βοβοσιτίσης εσώθησαν ἕγη τῆς παλαιῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Ἡ μονή του Ἁγίου Νικολάου και ἡ ἐκκλησία του Προδρόμου εἶναι μνημεῖα πνοῆς ἑλληνικῆς. Ὁ Πρόδρομος, του οποίου αἱ τοιχογραφίαι ἤρχισαν νά καταρρέουν, φέρει χρονολογίαν ἀνιδρύσεως τὸ ἔτος 1591.

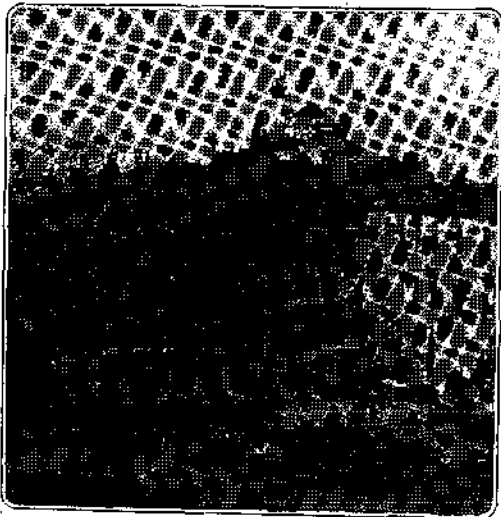
Ἄλλα περὶ τῆς σημερινῆς πόλεως τῆς Κορυτσῆς, τότε και ὑπὸ τίνος ἐκτίσθη και πόθεν ἡ ἐτυμολογία τῆς πόλεως, δὲν δύνανται τις ἀσθεντικῶς ν' ἀποφανθῆ. Εἰς παλαιὰ ἔγγραφα τῆς Μητροπόλεως μέχρι σχεδὸν τῶν μέσων του παρελθόντος αἰῶνος ἡ πόλις ἀναγράφεται ὡς Κοριτζᾶ ἢ Κόρτζα και ὁ τύπος οὗτος πλησιάζει πρὸς τὴν τουρκικὴν ὀνομασίαν Γκιόρτζα. Δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον τὸ παράδοξον τοῦτο ὄνομα νά ἔχη σχέσιν μετὰ τὴν Ἑσθραϊαν, τὴν παλαιὰν μακεδονικὴν τῆς χώρας ὀνομασίαν, ἡ ὁποία κατὰ φθογγολογικὴν ἀλλοίωσιν μετατράπη εἰς Ἰόρτζιαν, Γκιόρτζιαν.

Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Μιραχῶρ ἔββελ, ἦτο ἀρχισταυλάρχης, του Μωάμεθ του Β' του πορθητου Ἡλιάς βέης ἔλαβε παρὰ του διαδόχου του Μωάμεθ Βαγιαζήτ του Β', ὡς δῶρον, τὴν ἐπικαρτίαν τῆς περιφέρειᾶς Κορυτσῆς, ὡς ἀμοιβὴν τῶν ἑξαιρετικῶν του ὑπηρεσιῶν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ Μιραχῶρ ἐγκαταστάθει εἰς τὸ τιμᾶριον αὐτου ἀνέπτυξε τὸν ἑλληνικὸν συνοικισμὸν τῆς Ἐπισκοπῆς, ἡ ὁποία ἀκολούθως γίνεται γνωστή ὡς Κορυτσᾶ και ἔκτισε και τὸ μέχρι σήμερον σωζόμενον τέμενος αὐτου, ἰδρῦμένον ἐπὶ του ἀρχαίου ναου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

Ἐκτοτε μέχρι σήμερον ἐξηκολούθησαν τὴν συμβίωσιν αὐτῶν Ἕλληνες και Μουσουλμᾶνοι, οἱ πρῶτοι, οἱ ὑπιστάμενοι ἀπεριγράπτους τὰς πιέσεις τῶν βαρβάρων δυναστῶν, κατοικοῦντες εἰς τὴν συνοικίαν Βαρῶν και οἱ δεῦτεροι εἰς τὸν Κασαμπᾶν.

Παρ' ὅλας τὰς ἀφορητοὺς καταπιέσεις τῶν κρατούντων, οἱ Ἕλληνες ἐξηκολούθησαν νά εἶναι ὁ σπουδαιότερος τῆς πόλεως παράγων. Ὁμιλοῦν και ἔγραφον ἑλληνιστί. Ὅσακις δὲ ἡ καταπίεσις ὑπερέβαινε τὰ ὄρια, ὁ λαὸς τῆς Κορυτσῆς ἀνεφέρετο εἰς τὸν Πασᾶν δι' ἔγγραφων, συντεταγμένων εἰς καθαρὰν δημοτικὴν. Ἐσώθησαν

Ὁ Ἁγ. Γεώργιος μέσα εἰς τὸ φρεσιον τῶν Ἰωαννίνων
Φωτογρ. Κ. Α. Π.

δὲ μερικὰ τοιαῦτα ἔγγραφα, τῶν ὁποίων αἱ ὑπογραφαι προδίδουν τὴν ἑλληνικότητα τῶν ἀναφερομένων.

Οἱ δημογέροντες, οἱ ἐκλεκτοὶ του λαου, συνεζήτουν εἰς ἑλληνικὴν, ἑλληνιστί δὲ εἶναι συνταγμένα και τὰ πρακτικὰ των, σωζόμενα εἰς τὸν ὑπολειφθέντα κώδικα του 1677.

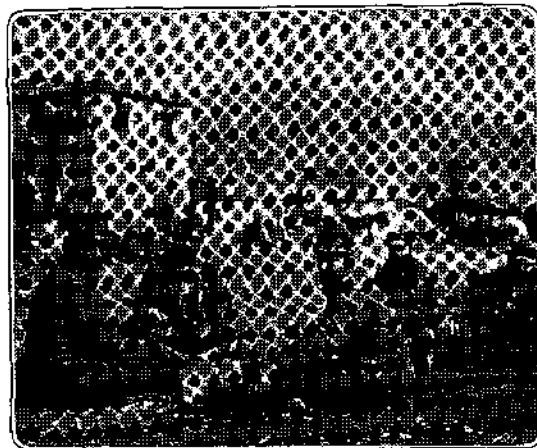
Δὲν ἔλειψαν δὲ και οἱ Ἕλληνες τῆς πόλεως Μητροπολίται καθ' ὅλην τὴν τουρκοκρατίαν τὴν περίοδον, ὁ δὲ Πατριάρχης του Ἑλληνικοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀρχιδιὸς Παρθένιος, ὄν ταυτοχρόνως και Μητροπολίτης Κορυτσῆς, ἦτο Κορυτσαῖος, πατριαρχήσας περὶ τὰ μέσα του 19' αἰῶνος.

Κατὰ τὸν Ἀλεξούδη, εἰς του οποίου τὸν κατάλογον ἐπέφερα μερικὰ διορθώσεις ἐπὶ τῆ βάσει του κώδικος τῆς Μητροπόλεως (του 1677) ἀπὸ του 1572 μέχρι τῆς Ἐθνεγεσίας ἀνῆλθον τὸν θρόνον τῆς ἑλληνικῆς Κορυτσῆς οἱ ἑξῆς Μητροπολίται: Γαβριήλ (1572-1580), Ζωσιμᾶς (1607), Μητροφάνης (1634), Παρθένιος, συγχρόνως και Πατριάρχης Ἀρχιδιὸν ὁ Κορυτσαῖος (1670-1676), Μακάριος (1691-1693), Ἀθανάσιος (1694), Δανιήλ ὁ ἀπὸ Δυρραχίου (1694-1709), Ἰωάσαφ, συγχρόνως και Πατριάρχης Ἀρχιδιὸν (1709-1741), Νικηφόρος (1750-1753), Διονύσιος (1763), Γεννάδιος (1766-1769) Ἰωακείμ (1769-1781), Ἰωάσαφ (1797-1815) Μελέτιος (1816-1828).

Δὲν ἦτο δὲ δυνατόν νά μὴ ἀναπτυχθῆ ἑλληνικὴ ζωὴ εἰς τὴν Κορυτσᾶν κατὰ τοὺς παρελθόν-

τας αἰῶνας τῆς Τουρκοκρατίας, ἀφ' οὗ και εἰς ἄλλους πέριξ αὐτῆς συνοικισμούς, ἐκτὸς τῶν προμνημονευθέντων, ἐσημειώθη ἰσχυρὰ ἡ ἑλληνικὴ κίνησις και εἰς χρόνους μάλιστα τῶν ἀφορητῶν καταπιέσεων τῶν Μουσουλμᾶνων. Ἐκτὸς τῆς Ὑπιοχείας και του Βιθυνικίου, ὅπου τὰ σωζόμενα μνημεῖα διαλαλοῦν εὐγλώττως τὸν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, ἔχομεν ν' ἀναφέρωμεν και τὴν περίφημον Μοσχόπολιν, τῆς ὁποίας ἔχω ἤδη ἐρευνῆσει τὸν πολιτισμὸν εἰς τὰ «Παναθήναια» (Ἀπρίλιος 1913).

Ἡ Μοσχόπολις ἀπέβη ἀπὸ του 1650-1769, ὅτε ἐδηλώθη και ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Τουρκαλβανῶν, τὸ σπουδαιότερον κέντρον τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων και τεχνῶν. Ἡρίθμει περὶ τὰς 60-70 χιλ. Ἕλληνας και διετήρει Ἀκαδημίαν, Βιβλιοθήκην, Τυπογραφεῖον, Ὀρφανο-

Εἰς τὸ χωριὸ Λούρος. Ἕλληνες στρατιῶται ἀνακνυόμενοι
Φωτογρ. Κ. Α. Π.

τροφεῖον, ἀνέπτυξεν ἐμπορικὰς μετὰ τῆς Ἀύσεως σχέσεις, και ἀνέδειξε λεγεῶνα λογίων και συγγραφέων, τῶν ὁποίων τινὲς ἐτίμησαν τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην και εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ἐδρισκεται δὲ ἡ ἔνδοξος γενέτειρα του Σίνα 4 ὄρας ΒΑ τῆς Κορυτσῆς. Αἱ δύο πόλεις διετέλουν εἰς πυκνὴν ἐπικοινωνίαν. Οἱ Ἕλληνες καλλιτέχται, οἱ διακοσμησαντες πολλὰς ἐκκλησίας τῆς Μοσχόπολεως, ἦσαν Κορυτσαῖοι τὴν πατρίδα, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν σωζόμενων ἐκεῖ ἐπιγραφῶν. Οἱ Κορυτσαῖοι ζωγράφοι ἀδελφοὶ Ζωγράφου διεκόσμησαν τῷ 1720 και τὸν ἐν Κορυτσᾶ ἑλληνικὸν ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἰδρῦθέντα τῷ 1707 ἐπὶ του Μητροπολίτου Ἰωάσαφ.

Ἐίχε δὲ, φαίνεται, και ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην

ἡ πόλις, ὅπως τοιαυτὴ πλουσία ὑπῆρχε και εἰς τὴν Μοσχόπολιν.

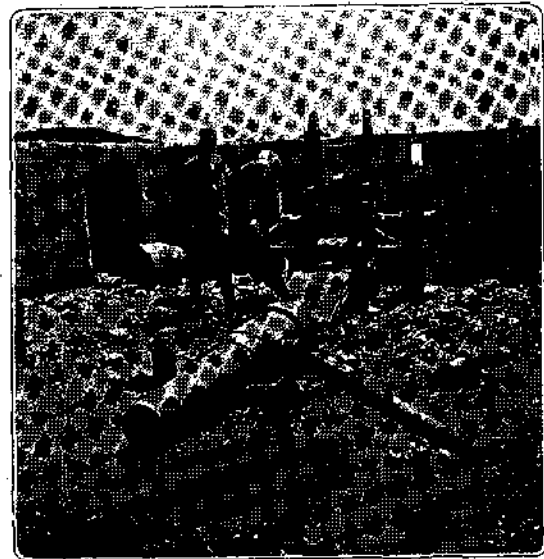
Ἡ βιβλιοθήκη ἐσώληθη βαθμιαίως, ἡ δὲ ἀπεμπόλησις τῶν σπουδαιότερων χειρογράφων ἐγένετο πρὸ πάντων κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Μέχρι πρὸ τινῶν ἀκόμη ἔτων Ρῶσοι βυζαντινολόγοι ἠγόρασαν δλόκληρον σάκιον χειρογράφων.

Ἡδὴ ἐκτὸς τῶν ἐντύπων ἀπέμειναν ἐκεῖ μόνον ἕξ χειρογραφα, τῶν ὁποίων τὰ δύο μισθράνινα του ΙΑ' και ΙΓ' αἰῶνος. Τὰ κατέγραφα εἰς τὸν ἐκδοθησόμενον κατάλογόν μου τῶν χειρογράφων τῶν μακεδονικῶν πόλεων.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Μοσχόπολεως τῷ 1769, ὅτε ἐξεπατρίσθησαν 60 χιλ. Ἕλληνες, ἐν ρεῦμα τῶν κατοίκων κατέκλυσε και τὴν Κορυτσᾶν και ἀνεξωογονήθη περισσότερον ὁ Ἕλληνισμὸς τῆς πόλεως, Ἕλληνισμὸς εἰς ἑλληνικὴν φωνήν, ἑλληνικὰ γράμματα, ἑλληνικὸν πολιτισμὸν.

Πῶς λοιπὸν τολμοῦν και ὀμιλοῦν περὶ ἑλληνισμοῦ τῆς πόλεως κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας;

Ἀπὸ δὲ του 1850 ἀρχεται νέα περίοδος τῆς ἀκμῆς του Ἑλληνισμοῦ τῆς Κορυτσῆς. Τότε ἰδρῦετο τὸ περίφημον «Λύσειον», εἰδικὸν ταμεῖον ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν τῆς πόλεως σχολειῶν. Τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ φλογερὰ τῶν Κορυτσαίων φιλοπατρία, ὥστε ἡ κοινοτικὴ περιουσία ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν καθιδρυμάτων ἀνέρχεται

Τουρκικὸν πυροβόλον στὸ Μπιζάνι φερασμένον ἀπὸ ἑλληνικὴν ὀβίδα. — Φωτογρ. Κ. Α. Π.

σήμερον εις 5 εκατομμύρια φράγκα κινητά και ακίνητα.

Ἡ Κορυτσᾶ, συνεχίζουσα τὰς εὐγενεῖς τῆς παραδόσεως, κατέχει σήμερον τὰ σκήπτρα ἀπὸ ἀπόψεως κοινοτικῆς πλοῦτου μεταξὺ ὄλων τῶν ἄλλων κοινοτήτων τῆς Μακεδονίας.

Εἶναι μακρὸς δὲ κατάλογος τῶν φιλοτιμιῶν, τῶν ἑλληνικωτάτων Κορυτσαίων, οἱ ὅποιοι εὐηργέτησαν τὴν ἑλληνικὴν αὐτῶν γενέτειραν χάριν τῶν πνευματικῶν αὐτῆς καθιδρυμάτων. Ἀναφέρω τοὺς κυριωτέρους: Ὁ Ἰωάννης Μπάγκας κατέθεσεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν τῆς Ἑλλάδος Τράπεζαν 17,500 λίρας. Ὁ Ἀναστάσιος Ἀβραμίδης Λιάκης γρόσια 895,000. Ὁ Δημήτριος Τσίτσικας 8,000 λίρας Ἀγγλίας. Ὁ Εὐάγγελος Χρήστου 3,000 λίρας. Ὁ Κωνσταντῖνος Φίλιππου 1,600 λίρας. Ὁ Γ. Νούκου λίρας Γαλλίας 5,000. Ὁ Γεώργιος Ἀδάμ 12,000 λίρας. Ὁ Ναὸν Κ. Δίνε λίρας Ἀγγλίας 900. Ὁ Κωστάκης Δούφος λίρας 1,000 και ἐξακολουθεῖ ἡ λεγεὼν τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Κορυτσᾶς, ὑπὲρ τῶν

ἑλληνικῶν αὐτῆς σχολείων θυσιαζομένων Κορυτσαίων. Ἔχει δὲ σήμερον ἡ πόλις τὰ καλύτερα ἐκπαιδευτήρια. Εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» (10-13 Φεβρουαρίου 1912) ἐδημοσίευσεν, κατόπιν ἐπιτοπίων ἐρευνῶν, ἐπισήμους στατιστικὰς περὶ τῆς ἀλματικῆς προόδου τοῦ πληθυσμοῦ και τῆς ἐκπαιδευομένης ἑλληνικῆς νεότητος τῆς Κορυτσᾶς. Κατὰ τὰς στατιστικὰς ταύτας, τὰς ὁποίας ὡς αὐθεντικὰς μετέφερε και ἡ «Indépendance Belge» ἡ πόλις ἠρῖδμει τῷ 1905 κατοίκους 18 χιλιάδας, ἐκ τῶν ὁποίων 14 χιλιάδες Ἕλληνες και οἱ λοιποὶ Τουρκαλβανοὶ. Τῷ 1911 οἱ Ἕλληνες ἀνῆλθον εἰς 20 χιλιάδας και οἱ Τουρκαλβανοὶ εἰς 5 χιλιάδας.

Κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1894-5 ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις εἶχεν εἰς παράταξιν τὰς ἑξῆς δυνάμεις:

Γυμνάσιον μὲ μαθητὰς	50
Δύο Ἀστικὰς Σχολὰς μὲ μαθητὰς	608
Παρθεναγωγεῖον μὲ μαθητριάς	337
Ἐν ὄλῳ	995

Κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1903-4, ἦτοί μετὰ ἑννέα ἔτη, τὰ τάγματα τῆς σπουδαζούσης ἑλληνικῆς νεότητος ἐδιπλασιαζόντο σχεδὸν ὡς ἑξῆς:

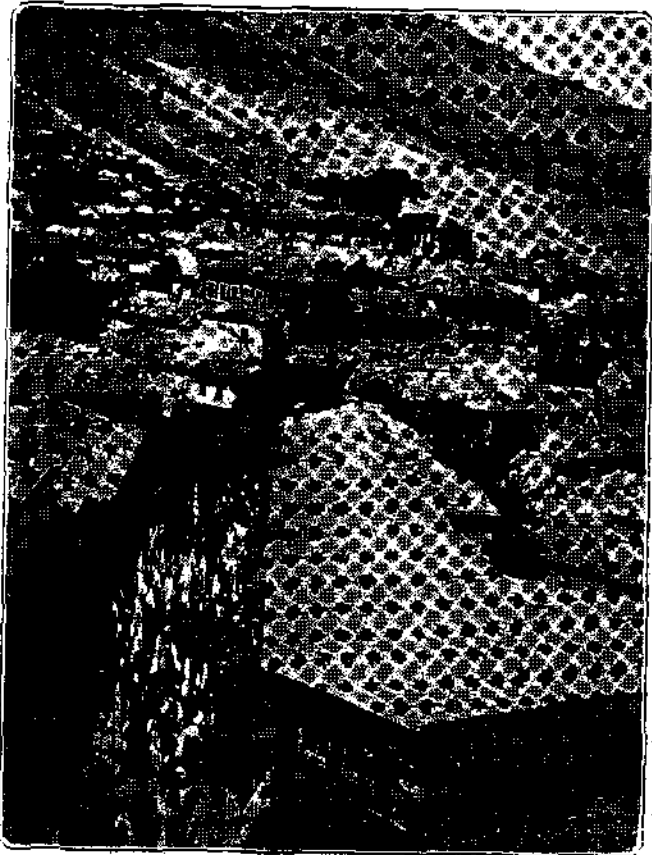
Γυμνάσιον μὲ μαθητὰς	92
Ἀστικαὶ Σχολαὶ μὲ μαθητὰς	752
Παρθεναγωγεῖον μὲ μαθητριάς	466
Νηπιαγωγεῖα μὲ νήπια	500
Ἐν ὄλῳ	1,810

Κατὰ δὲ τὸ σχολικὸν ἔτος 1910-11 αἱ πνευθεῖσαι φάλαγγες τῆς στρατιᾶς περιελάμβανον:

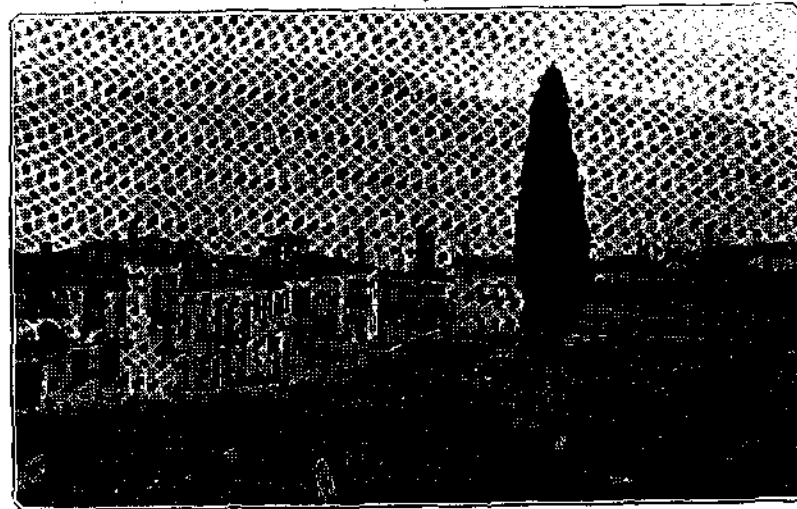
Εἰς τὸ Γυμνάσιον μαθητὰς	112
Εἰς τὰς 2 Ἀστικὰς Σχολὰς μαθητὰς	750
Εἰς τὰ 2 Παρθεναγωγ. μαθητριάς	683
Εἰς τὰ 2 Νηπιαγωγεῖα νήπια	570
Ἐν ὄλῳ	2,115

Ὁ ἐπιθεωρητὴς κ. Ε. Γκίνης μοι ἀνεκοίνωσεν ὅτι κατὰ τὸ 1911-12, ἐὰν δὲν ἐπῆρχετο ὁ πόλεμος και ἐλειτούργουν τὰ σχολεῖα, ὁ ἀριθμὸς τῆς ἐκπαιδευομένης νεότητος θὰ ἐπλησίαζε τὰς δύομισι χιλιάδας. Τὸ δὲ διδασκατικὸν προσωπικὸν ἀνῆρχετο τῷ 1911 εἰς 45.

Ἀπέναντι τῶν κατακλητικῶν ταύτων ἀριθμῶν οἱ φωνασκοῦντες ἐδαριθμοὶ Ἀλβανισταὶ ἔχουν ἂν ἀντιτάξουν τὸ κωμικὸν σχολεῖον τῶν, παρωδία σχολεῖου, τὸ ὁποῖον ἂν και λειτουργεῖ ἀπὸ δύο δεκαετηρίδων περιοδικῶς, παρουσίαζε κατὰ τὸ 1910-11 μόνον 30

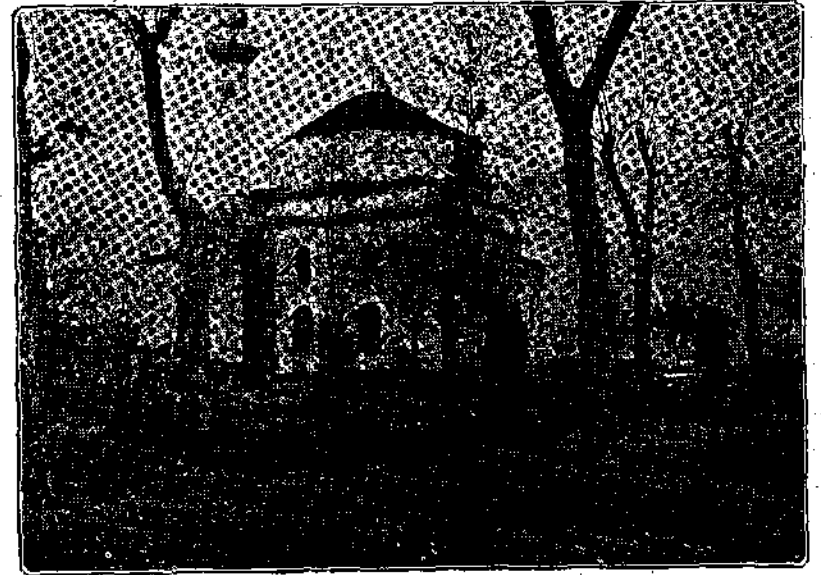

Τὸ Ἀργυροκαστρον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του — Φωτογρ. Κας Α. Π.

Συνοικία τῶν Ἰωαννίνων μὲ τουρκικὸν νεκροταφεῖον.

Φωτογρ. Κας Α. Π.

Τζαμί μέσα εἰς τὸ φρούριον τῶν Ἰωαννίνων.

Φωτογρ. Κας Α. Π.

μαθητὰς, ὁ δὲ Ἀλβανιστὴς κ. Πέτσης, ἡ ψυχὴ τῶν νέων εἰδώλων, μοι ἔλεγεν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν περὶ τὰ 70 παιδιὰ.

Ἔστω εἴκοσι χιλιάδες Ἕλληνας φανατισμένος μὲ 2,500 ἑλληνοπούλα εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀπέναντι 30 ἢ 70 τοῦ ἀλβανιστικοῦ σχολεῖου, μοχθοῦντος ματαίως ἐπὶ μίαν εἰκοσαετίαν, δευκνέει πόσον κωμικὸς εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ πόλις εἶναι κέντρον φιλολογικῶν τῶν Ἀλβανῶν.

Ἡ Κορυτσᾶ, ἑλληνικὴ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς, ὄχι ἐξελληνισμένη τελευταίως, ἔχουσα και περιφέρειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ αἰῶνων ἐκυ-

ριάρχει ἡ ἑλληνικὴ ζωὴ, ὅπως εἰς τὴν Ἐμπορίαν, Ὑπιοχείαν, Βιθυνοκόκιον, Μοσχόπολιν, ἢ Κορυτσᾶ, Ἀθήναι τῆς δυτικῆς Μακεδονίας, θὰ παραμείνη ἑλληνικὴ. Μᾶς τὸ ὠραίσθησαν και οἱ ὀργανωθέντες ἐκεῖ ἱεροὶ λόγοι ἀρρένων και θηλέων. Ἀλλὰ και ἂν κατισχύσῃ και ἐκεῖ ἡ ἀδικία τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, θὰ ἐπαναληφθῇ και πάλιν τὸ συγκινητικὸν δρᾶμα τῆς Στρωμνίτης και τοῦ Μελενίκου. Οἱ Ἀλβανοὶ θὰ παράλαβουν καπνίζοντα ἐρείλια.

Στρατιόπεδον Κιλκίς, Αὐγουστος 1913.

Δ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ
Γραμματεὺς Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Η ΣΚΛΑΒΑ

Υστερ' από μιὰ πολύωρη πορεία εφθάσαμε στο Βελεστίνο. Ένα χωριό, με κήπους, δέντρα και νερά πολλά. Οι κάτοικοι φοροῦν ἀκόμα τὸ ἄσπρο φέσι και τὴν παραγκούνικη φορεσιά.

Δὲν ἤρθαν νὰ μᾶς ὑποδεχθῶν, νὰ φωνάζουν, νὰ δεῖξουν ὅτι νοιώθουν γιατί τραβοῦμε τόσο γοργὰ και λαχανιασμένα γιὰ τὰ σύνορα. Καθένας κυτᾶζει νὰ ξεπουλήσῃ ὅ,τι κι' ἂν ἔχει, και τὸ κατορθώνει, γιατί ὁ στρατιώτης εἶναι σκορποχέρης, τὰ λεπτά εἶναι βάρος στὸν ὄραιο δρόμο τοῦ πολέμου, δὲν ἔχει ἂν θὰ εἶναι στὴ ζωὴ νὰ τὰ γλεντήσῃ τὴν ἄλλην ἡμέρα.

Μετὰ τὸ Βελεστίνο, τὰ Φάρασα. Κάμπος ἀπέραντος, γιομάτος ἀγκαθιές και κάπου-κάπου τὸ ἀλέτρι τοῦ γεωργοῦ ἀνοίγει ἀβλακάνια. Ὅστε νερό, ὅστε συνοικισμοί ὅστε πρόβατα στολίζουν με τ' ἄσπρο τους μαλλί τὸν κάμπο. Μένει ἔτσι περιφρονημένος, ἔρημος, ταπεινὸς τῶν ἀγκαθιῶν δούλος. Ἐπέρασ' ἀπὸ πάνω του ἡ ντροπὴ τοῦ 97, εἶδε τὸν στρατιώτη νὰ κυτᾶζῃ με τρόμο τὴν Τουρκιὰ ποὺ μαύριζε κατεβαίνοντας και, ποὺ δταν ἐξύγωσε, ὁ κάμπος τῆς μαυρίλας ἔγινε κόκκινος ἀπὸ τὰ φέσια, κύματα ἀπὸ παπαροῦνες τὸν ἐστόλισαν.

Ὁ στρατὸς ποὺ περνᾶει, θυμᾶται τὸ κακό, τραβάει με θάρρος πρὸς τὰ σύνορα. Τὸ ὄρη-τικὸ ποτάμι του θὰ ξεπλύνῃ τὴ μαυρίλα και θὰ ξεριζώσῃ τὴν παπαροῦνα ποὺ θρέφεται χεμῶνα καλοκαίρι στὸν Ὀλυμπο.

Ὁ ἥλιος πόσο καίει. Τὰ πόδια δὲν ἔχουν δύναμι νὰ τρέξουν κι' δταν ἡ νύχτα ἀνοίξῃ τοὺς πυκνοὺς της πέλλους και μᾶς ἔκλεισε τὸν δρόμο, ἐπέσαμε κοντὰ σὲ κάτι ἀρχαῖες κολόνες νὰ πάρομε ζαὴ ἀπὸ τὸν ἔρνο.

Λίγο πιὸ κάτω ἀπὸ τὸ Μαῖμουλι εἶναι γραμμένα μάρμαρα. Τί εἶν' ἐκεῖ; Δὲν ἔξρω. Ναὸς ἀρχαῖος ἴσως ποὺ ἔπεσε ἀπὸ τοῦ βάρβαρου τὸ χέρι. Ὅλα μᾶς λένε — ἐκδίκησι — τὰ ἄψυχα.

Κανείς δὲν ἔχει ποῖον δρόμο θὰ πάσῃ τὸ καρᾶβι τοῦ πολέμου, θὰ πάσῃ μαρὸς ἢ πίσω θὰ γυρίσῃ; Κι' ἔτσι περιμένουν, ὑπολογίζουν, ἐτοιμάζουν γιὰ κάθε ἐνδεχόμενὸ.

Τὸν δρόμο μας εἰμεις. Ὁ σκοπὸς μας δὲν χάνει ἀπὸ τοὺς λιγόπιστους. Ὁ Ἀγιώργης με τὴν σημαία δλο τραβάει κατὰ τὸν τύραννο. Ὁ στρατὸς ποὺ εἶδε τὴν τροπὴ, αὐτὸς θὰ τὴν ξεπλύνῃ.

Εἶναι ἀτέλειωτη ἡ Θεσσαλία. Ὅλο Τουρκιὰ θυμίζει, παντοῦ ὁ μπέης κι' ὁ στρατὸς ποὺ κέρμασε τοῦ Ἰσλάμ. Ὅστ' ἕνα λουλουδι ἀγάπης, ὅστε δοχεῖο με νερό. Ἡ δίψα μᾶς φλογίζει, δλοι μᾶς λένε: στὰ βουνὰ εἶναι τὸ κατακάθαρο νερό. Γιὰ κεί τραβοῦμε κι' ἄς μᾶς πνίξῃ ἡ δίψα.

Κοντὰ στὸ Κελέο, κάτω ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἀχλαδιὰ ἔχει τὴν καλύβα της μιὰ γρηὰ με ξεπλεκα μαλλιά, πρόσωπο μαυρισμένο ἀπὸ τὸν ἥλιο, κόκκινα μάτια και νύχια γιομάτα μαυρίλες. Τὸ φόρεμά της σμισμένο και τὰ πόδια της γυμνά.

Σὰν μίγισσα τοῦ Σαῖξτηρ μοιάζει κι' ἔχει τὴ γλώσσα ἐλεύθερη σὲ κάθε διαβάτη.

Ὅταν εἶδε τὸν στρατὸ ποὺ περνοῦσε, ἐκούνησε τὴν ἀχλαδιὰ, ἐπῆρε μερικὰ ἀχλάδια και τᾶφερε νὰ μᾶς δροσίσῃ. Ἐπειτα ἀπότομα, τρελλά, σπαραχτικὰ ἐφώνησε, τραβώντας τὰ μαλλιά της ὡς ποὺ χάθηκε ὁ στρατὸς.

— Βεὲ σεῖς, νὰ μοῦ φέριτε τὴν κόρη μου, ποὺ τὴν ἔχουν σκλάβα στὴν Τουρκιὰ.

Και ἡ φωνὴ της ἔτσι δυνατὴ και στριγγιάρια ἀκουστικὴ σὲ δλο τὸ σύνταγμα ποὺ προχωροῦσε ἀκράτητο, βιαστικὸ ἀπ' τὴ μεγάλη δίψα.

Σεπτέμβριος, 1913

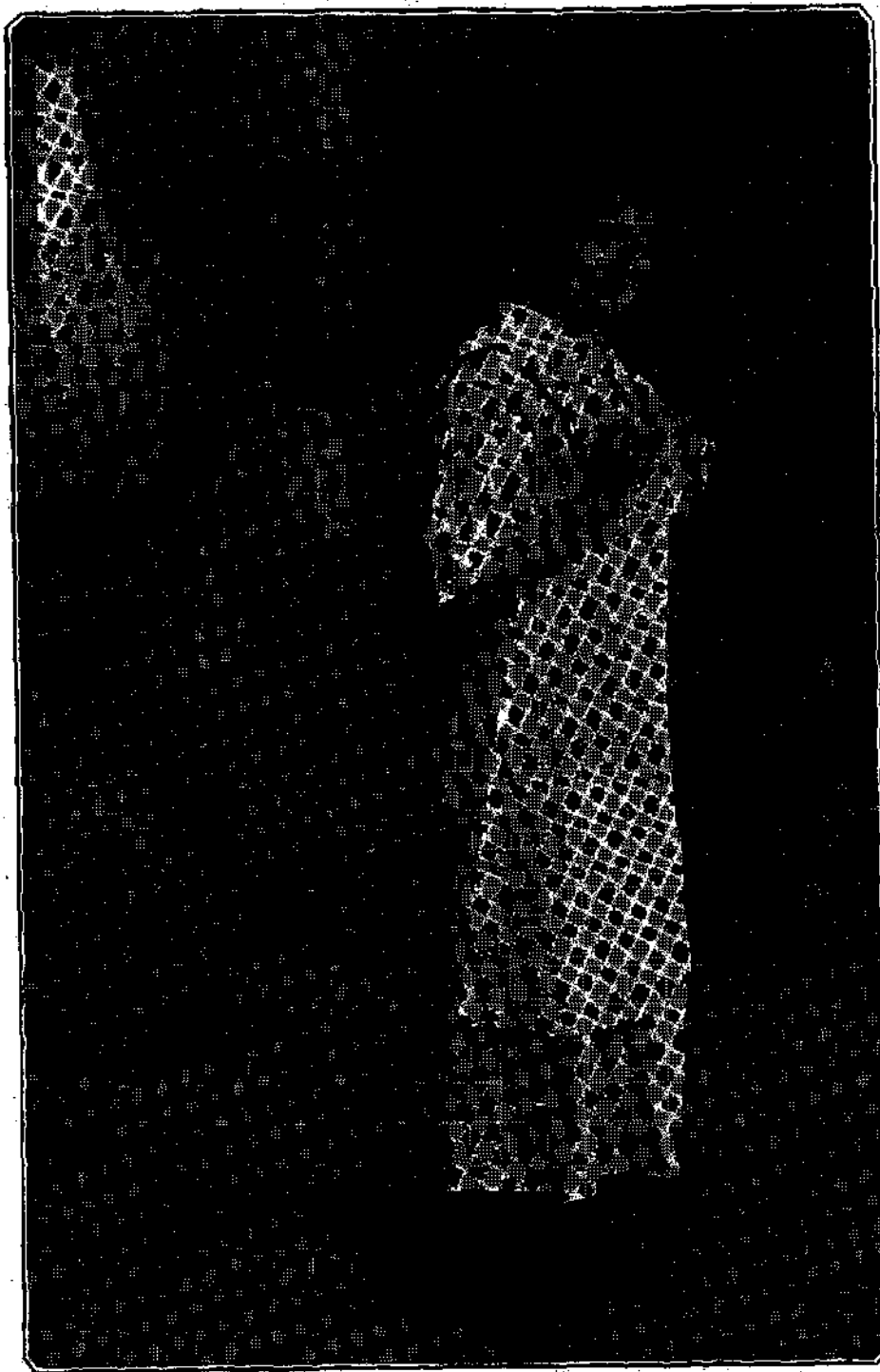
Μ. Α. ΡΟΔΑΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΥΡΜΙΓΚΙΩΝ

ΜΑΧΗ ΜΥΡΜΙΓΚΙΩΝ

Οἱ σπόροι εἶχανε πέσει κοντὰ στὴ φωλιά τῶν μαύρων μυρμιγκιῶν, ποὺ κείνη τὴν ὥρα ἦτανε λίγα ἔξω και γυρίζανε σιγά, δῶ και κεί, στεκόντανε χωρὶς νὰ τοὺς κἀνῃ δρεξὶ νὰ φύγουν κοντὰ ἀπ' τὴ φωλιά τῶν και χωρὶς νὰ κἀνουν τίποτα. Πιὸ πέρα, μέσα σὲ πετράδια, ἕνα μικρὸ ἀρχαῖον μαῦρο, κρυμμένο περίμενε σὲ ληστής κάποιον ἡδοιπόρο διαβάτη, νὰ πέσῃ

στὰ χέρια του. Τὰ κόκκινα μυρμιγκια, τὰ μικρούλια, αὐτὰ ποὺ βόσκονται παντοῦ, μέσα στὸ σπιτί, στὸ τραπέζι, ποὺ τρυπῶνουν στὸ ψωμί, και χώνονται μέσα στὸ φαί, φαινότανε κάπου-κάπου μακριὰ ἀπ' τὴ φωλιά τῶν μαύρων μυρμιγκιῶν, νὰ γυρίζουν, ἄλλα ἀνήσυχτα ζητώντας τροφὴ και ἄλλα σύροντας ἢ φορτωμένα γιγάντιους σπόρους. Μόλις οἱ μαῦροι ἐνοήσανε τὸ στᾶρι, ἀφήσανε τὴ στάσι τους και τὸ περπάτημά τους τὸ βραδύ, τὸ ἀσκοπο και πλησιάζανε και ἀρχί-

Η ΚΑ ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ "ΜΟΝΑΡΧΙΒΗ",

Φωτογρ. Γαζιάδη

σανε να τους σύρουν. Δυο τρία κεφάλια μεγάλα φάνηκαν στην τρύπα της φωλιάς κουνώντας τα μπροστινά τους πόδια ή κέρατα, και πάλι κρυφτήκανε. Άλλά νά, εκείνη τη στιγμή σά να τα καλούσε κάποια σάλπιγγα, μια σειρά μακρινά κόκκινων μυρμιγκιών φάνηκε να έρχεται δρομαία, περνώντας μέσα από χόρτα ξερά και πετράδια, με κάτι μεγαλύτερα, χονδροκέφαλα μαζί, κάπου-κάπου σαν άρχηγούς ή αξιωματικούς των.

Ένας μαύρος μεγάλος πού, μακρινά λίγο απ' τάλλα, προσπαθούσε να σύρη ένα σπόρο μεγάλο, μόλις είδε δυο μικρούς να του άρπάζουν απ' την άλλη μεριά το στάρι, ώρησε και με μιάς έκοψε ένα μικρό σε δυό, άλλ' οι χονδροκέφαλοι όρησαν με θάρρος επάνω του, ενώ το άλλο πλήθος προχωρούσε για το στάρι και όρμούσε πάνω στους λιγοστούς μαύρους πού το μάζευαν. Οι μαύροι πάλευαν γενναία. Ο καθείς των ήταν Έρωαλής και έσερνε κάτω, μαζί του, καθώς κουλουριάζετο να παλέψη, να δαγκάση, ένα σωρό μικρούς πιασμένους απ' τα πόδια του, απ' το σώμα του, αλλά στο θάρρος οι χονδροκέφαλοι ήτανε μεγάλοι. Έδώ ένας μικρός μαύρος σπάραζε στο δάγκωμά των, εκεί πιδ έξω ένας μεγάλος μαύρος άνεβασμένος σε πετρίτσα πολεμούσε με έναν χονδροκέφαλο. Ο χονδροκέφαλος, κάτω απ' την πετρίτσα κρυμμένος, περίμενε, ενώ κοντά του άλλα μικρά κόκκινα περίμεναν και αυτά. Και ίδου ο μαύρος ώρησε ξαφνικά και, καθώς έσύντριβε έναν μικρό, ο χονδροκέφαλος τον άρπάξε. Ο μαύρος πέφτει τότε κάτω, κουλουριάζεται, παλεύει...

Άλλά τώρα απ' την τρύπα των τα μαύρα μυρμιγκία έβγαιναν σωρηδόν, και όρμούσαν στη μάχη, εκεί όπου σωροί μικρών, κολλημένων στα πόδια μεγάλων μαύρων, προσπαθούσαν να τους άποτελειώσουν. Και το πλήθος των μαύρων μυρμιγκιών άρχισε παλεύοντας με χονδροκέφαλους και τα άλλα μικρά κόκκινα, και εκαθάριζε σιγά-σιγά το μέρος απ' αυτούς, άφίνοντας πίσω μόνο πολλά, πολλά κόκκινα μικρά μυρμιγκία άκίνητα, πνιγμένα, άλλα χωρισμένα σε δυό, μέσα στους σπόρους του σταριού. Και σε όχι πολύ οι κόκκινοι έφευγαν, άλλ' ενώ φεύγανε έφερναν μαζί τους και πολλούς μαύρους πληγωμένους, τους πήγαιναν πανηγυρικά στη φωλιά τους και μάταια αυτοί κουνούσαν τα πόδια των και κύταζαν να δαγκάσουν.

Καθώς έφευγαν οι κόκκινοι, ένας μαύρος, κείνος πού πάλευε στην πετρίτσα, έρχότανε προς τους σπόρους έχοντας στο ένα του πόδι, το πισινό, το κεφάλι του χονδροκέφαλου, πού

είχε κόψει, χωρίς όμως να μπορέση να το βγάλει απ' το μέρος πού τον είχε άρπάξει, και κάθε τόσο, καθώς έρχότανε, στεκόταν και προσπαθούσε να έλευθερωθώ απ' αυτό.

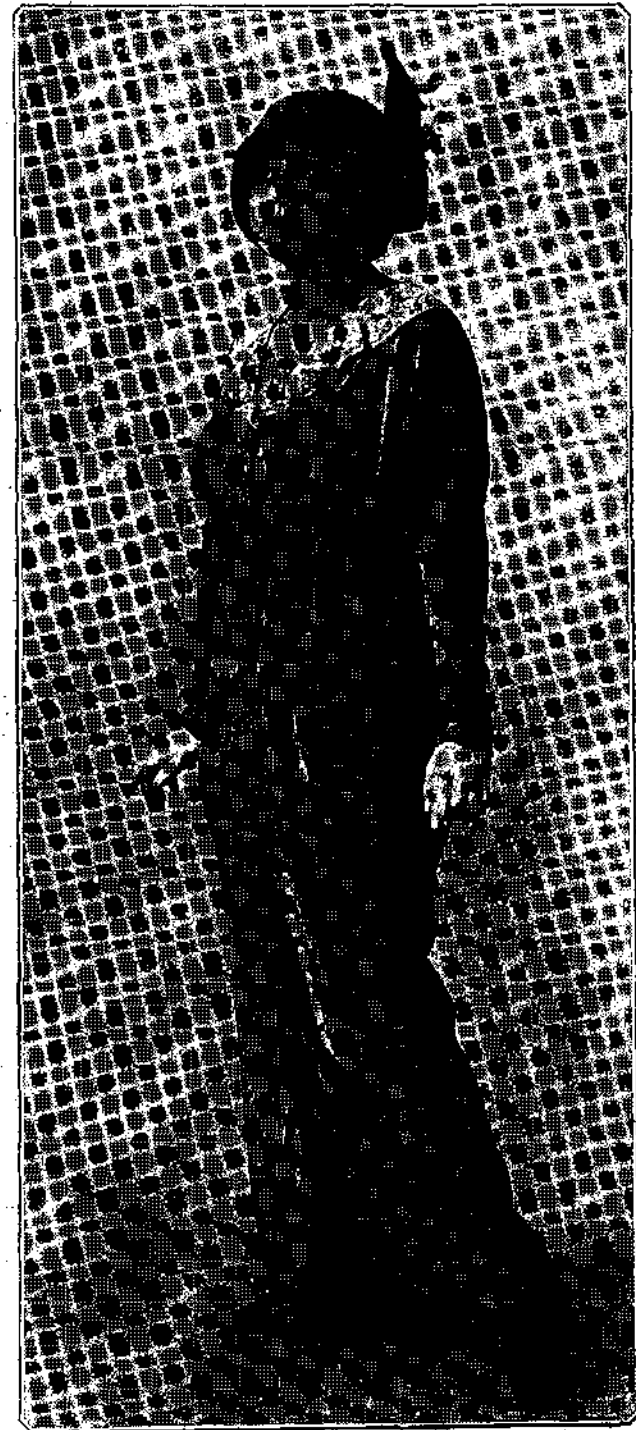
Οι σπόροι γρήγορα έγειναν άφαντοι μαζί με τα μαύρα μυρμιγκία πού το κουβαλούσαν, και το μέρος της μάχης έμεινε ήσυχο ήσυχο με μόνο τα πολλά κόκκινα μυρμιγκία ξαπλωμένα άκίνητα, πού οι μαύροι είχανε άφίσει μη τρώγοντας, καθώς φαίνεται, όπως οι κόκκινοι, τάλλα μυρμιγκία. Τρεις μαύροι, πέρα λίγο, ξαπλωμένοι, πληγωμένοι, με δυο τρεις μικρούς καρφωμένους πάνω των, νεκρούς, κουνούσαν τα πόδια των και προσπαθούσαν να σηκωθούν.

Πάνω στην ώρα ένα μικρό κόκκινο μυρμιγκί πού βράδυνε άγνωστο πώς, φάνηκε ζαλισμένο να τρέχει άλλα δεν επήγαινε καλά και έπεσε μέσα στα πετράδια όπου κρυμμένο περίμενε το άραχνάκι. Και το άραχνάκι τινάχθηκε απ' τον κρυφώνα του, και ώρησε πάνω του, και γρήγορα, γρήγορα άρχισε να το τυλίγει!..

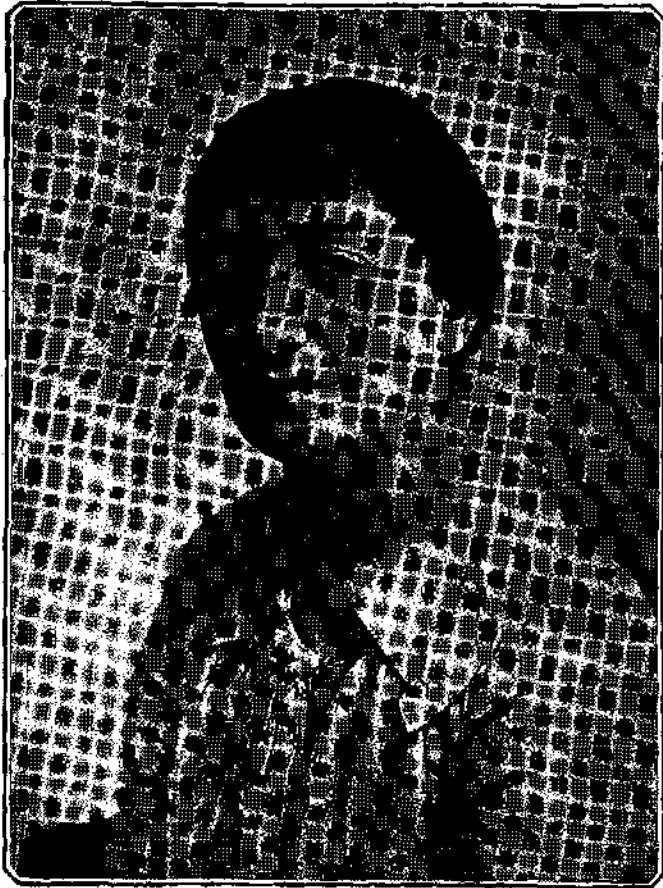
ΜΑΥΡΟΙ ΚΑΙ ΚΟΚΚΙΝΟΙ

Μέσα στην ήλιόλουστη αύλη δεν φαινόταν τώρα τα πλήθη των μαύρων και κόκκινων μυρμιγκιών. Λιγοστοί όμως, μαύροι: σά συμμορία ληστρική βαδίζανε πάνω στο πλακωστρωμένο μέρος της αύλης ζητώντας τροφή. Δυο μικροί φάνηκανε να σέρονουν με κόπο μεγάλο, μια χαλκόμυγα ψάφια. Σιγά, σιγά τη φέρανε ύσαμε την τρύπα τους πού ήτανε πάνω στο πλακωστρωμένο μέρος. Η χαλκόμυγα όμως ήτανε μεγάλη και αυτοί μικροί και κουρασμένοι και με όλες τις προσπάθειες των δεν μπορούσαν να τη φέρουνε μέσα στη φωλιά τους. Άλλά να άλλα φάνηκαν, άλλα, όλοι μικροί μικροί και σαν εργάτες καλοί την άρπάξανε, την σηκώσανε και γρήγορα την έμπασαν μέσα.

Καθώς είχανε χαθή πια στη φωλιά τους, ή συμμορία ή πειναλέα των μαύρων μυρμιγκιών έφθασε κοντά και στάθηκε πάνω απ' την τρύπα της φωλιάς κυτάζοντας μέσα. Ένας έχώθηκε λίγο, άλλα γρήγορα ξετινάχθηκε πίσω άρπαγμένος από έναν χονδροκέφαλο, πού στη χαλκόμυγα δεν είχανε βοηθήσει διόλου. Άλλος μαύρος κοντά του ώρησε να τον βοηθήση, ενώ ή συμμορία προχώρησε και έφευγε για άλλου σιγά-σιγά χωρίς να δώση προσοχή στο πάλεμα άφίνοντας και έναν μόνον να κυτάζει μέσα στην τρύπα των κόκκινων μυρμιγκιών. Αυτός άφου έμεινε λίγο κυτάζοντας μέσα, έχώθηκε λίγο σ' αυτή, άλλα με μιάς φάνηκε να θέλει να βγή. Γίγοτα όμως. Σύρθηκε μέσα, μέσα στην τρύπα

Η Δ^η ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΔΗ ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ,
Φωτογρ. Μπούκα

ΑΓΝΗ ΡΟΖΑΝ—ΘΕΑΤΡΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΩΗ—Ο ΦΟΙΤΗΤΗΣ

Η παλαιότερα ζωή των Αθηνών με την φρεσνότητά της και την μονοτονία της, όταν δεν αναζητηθή εις μίαν μονόχρωμον και άρραία μορφάζουσαν πολιτικήν άνησιχίαν, είναι δλόκληρη ο φοιτητής της. Δι' αυτό ο ζωγράφος που θα έκαλείτο να μās συγκεντρώση εις ένα πίνακα τους χαρακτήρας και την κίνησιν της συμπαθητικής εκείνης εποχής, θα έκοιράζε πολύ άλλον την φαντασίαν του διά να ανακαλύψη το πιστότερον μοντέλο. Είναι ο φοιτητής των πρώτων χρόνων της ελευθερίας, ή άρραία και άγαθή αυτή λάμψις της νέας ζωής από την οποίαν ανάψαμεν τους πυρσούς του άναγεννηθέντος πολιτισμού μας.

Τό Πανεπιστήμιον υπήρξε διά την εποχήν εκείνην όπως ένα γλυκύ προσκλητήριο σάλπισμα

με το όποιον ή αλονία Αθηνά ήγωνίζετο να ξεπνήση την ψυχήν της φυλής μας. Έντός ολίγου έδώ μέσα εις τās Αθήνας, τās Αθήνας του παλιού καιρού αι όποιαι διαφέρουν τόσο από την σημερινήν μεγαλούπολιν, έγεινε ένα από τα μεγάλα θαύματα τα όποια ή ιστορία χρησιμοποιεί ως έπικεφαλίδας των μεγαλυτέρων της περιόδων. Με το άνοιγμα του Πανεπιστημίου περιμαζεύεται δλόκληρος ή φυλή. Ο φοιτητής του, περισσότερο από του να εκφράζη την ελευθέραν Ελλάδα, φέρει επάνω του την σφραγίδα δλοκληρου του Γένους.

Εις την μικρήν πρωτεύουσαν δημιουργείται μία φοιτητική ζωή μέσα εις την όποιαν συγκεντρώνονται από τα πέρατα του κόσμου, από μακρινές στεριές και από μακρινές θάλασσες,

από πλήθος χονδροκεφάλων και μικρών, που τον είχαν άρπάξει. Ο μαύρος, ο ένας που πάλευε, είχε σηκωθεί τώρα άφίνοντας κάτω τον χονδροκέφαλο άκίνητο, που ο άλλος μαύρος έακολούθησε να τον δαγκάνη με μανία, και προχώρησε σιγά-σιγά σά να κούτσαινε για τη φωλιά του. Οι άλλοι, τα συντρόφια του ήτανε μακριά, κοντά στον τοίχο, άμεριμνα χωρίς να φροντίζουν τί γινόταν πίσω.

Κουτσαίνοντας προχωρούσε στη φωλιά του, όπου κεινή τη στιγμή σαν να έβρασε πλήθος, πλήθος μαύρων μυρμιγκιών φανήκανε να βγαίνουν κρατώντας ψηλά έναν μαύρο πολύ μεγάλο. Έτσι κρατώντας τον πολλοί και άλλοι πλήθος που έκολουθοῦσε κοντά κοντά, τον πήγανε πέρα λίγο άπ' τη φωλιά των και εκεί τον άφήκανε. Τότε είδα ότι του έλειπε το πίσω μέρος του σώματος. Αλλά ήταν καλά και καλά και ζωηρός πολύ. Οι μαύροι πάλι φύγανε όλοι μαζί και κρυφθήκανε στη φωλιά τους. Αύτός, ο διωγμένος, πήρε άλλο δρόμο, μόνος, μόνος, και χάθηκε σε λίγο μέσα στα χορτάρια.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

όλοι οι ξενιτεμένοι έλληνικοί παλμοί. Έρχονται οι ελευθερωμένοι Έλληνες και μαζί με αυτούς οι σκλάβοι Τουρκομεριτες, έρχεται ή νεότης των άποδούλων ελληνικών νησιών, της βαλαντιμένης Μικράς Ασίας, της Μακεδονίας, της Θράκης, όλης της ελληνικής ξενιτιάς. Από όλα αυτά τα μέρη ο παντοτεινός Όδυσσεύς με την νοσταλγίαν του Αττικού ουρανού, σταξίδεψε και ήλθε να γίνη φοιτητής. Ο καλός φοιτητής με την φουστανέλα και με τη φουφούλα και με το μποξά και με τα φράγκα και με το σελάχι. Ο περιεργότερος τύπος του φοιτητού. Αυτός διοργανώνει την πολιτικήν διαδήλωσιν, αυτός όμιλεί και έλέγχει την Κυβέρνησιν, αυτός ήπιει την Κυβέρνησιν, αυτός πολεμά, αυτός φαίνεται μέσα εις τās Αθήνας. Και το περισσότερο αυτός κάθεται την νύκτα— άργά την νύκτα— εις το πτωχικόν δωμάτιόν του με μίαν άσθενικήν λυχνίαν και μελετά τους άρχαίους συγγραφείς.

Ο Πλάτων και οι άρχαιοι τραγικοί και ο Όμηρος και όλα γενικώς τα άρχαία κείμενα δεν ήσθάνθησαν ποτέ το δίγος της ζωής όσον υπό τα όμματα του πρώτου αυτού Έλληνοσ λογίου, του φοιτητού με το μποξά και με το σελάχι. Το άρχαίον πνεύμα αναθάλλον εις την Αττικήν, γύρω από τον αλώνιον Παρθενώνα, με τους διασπόμενους αυτούς ανθρώπους οι όποιοι έμεγάλωσαν εις τη σκλαβιά. Από χρονικά της εποχής εκείνης διατηρούνται πολλοί άρραίοι τέτοιοι τύποι οι όποιοι περνοῦν με το άργόν και άποστολικόν βάδισμα της άρχαιότητος αναφαινομένης εις μίαν νέαν και πλουσίαν και δλοφώτεινην έναρξιν δόξης. Οι φοιτηται οι όποιοι είναι σκόρος των παλαιών κειμένων, οι φοιτηται που ήμποροῦν να άπαγγείλουν μίαν δλόκληρον δμηρικήν δαψοδίαν από μνήμης, οι δύται εις τους βαθύτερους πυθμένες της πλατωνικής θαλάσσης, οι φοιτηται που μελετοῦν, που μεταφράζουν, που γίνονται ύποβολείς εις τās παραστάσεις των άρχαίων τραγωδιών, που κάμνουν μακράς συζητήσεις, που κάμνουν σχόλια, που δημιουργοῦν νέαν πνευματικήν κίνησιν. Ημποροῦμε να δλοκλιθώμεν εμπρός τους. Τους δφειλομεν τόσο πολλά!

Ξαναγυρίζομεν εις την ήμέραν μας.

Έδώ πέρα τα πράγματα είναι τόσο διαφορετικά. Ο μποξάς έπεσε από τους ώμους, το σελάχι έφυγε από τη μέση, ή φουστανέλλα έγκατελείφθη, το βάρος του Πλάτωνος δεν μās πιέζει το στήθος και τόσο πολύ. Κομψός έφηβος με άχνούδιον το άνω χέλιος, χαριτωμέ-

νος μικρός ένδεδυμένος άρραίον παρισινόν κοστοῦμι, φορών έγγλέζικο ύπόδημα, διατηρών μίαν θαυμασίαν τσάκισιν εις το πανταλόνι και τρεις έως πέντε φίλας εις την Νεάπολιν, θα μās ύποδεχθή. Είναι ο σημερινός φοιτητής, είμεθα έμεις, είναι όλος ο κόσμος. Είναι το κέντρον της Αθηναικής συνοικίας.

Έρχεται και αυτός από όλας τās ελληνιάς πατριδας, από τον Μωρηά, από τη Ρούμελη, από τα νησιά του Αιγαίου, από την Ελλάδα της Μ. Ασίας, από την Ελλάδα της Θράκης και της Μακεδονίας, από την Αίγυπτον, από την Ρουμανίαν, από τον Εξξειον Πόντον, από την Κρήτην. Αλλά ένα μήνα το πολύ μετά τον έρχομό του έγεινε και αυτός Αθηναίος. Θα κουρασθώμεν πολύ να του άδράξωμεν ένα ιδιαίτερον χαρακτηριστικόν. Ημπορεί να διαφέρη

Ο κ. Γονιθής ως Τρανέτος και ή κ. Σαμπό Αλκαίου ως Μαντίνα εις τās «Παναθήναις»

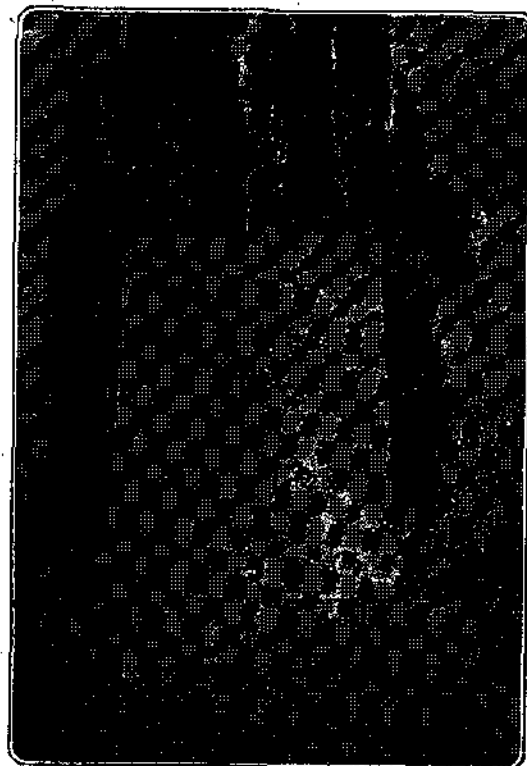

Ἡ συγγραφεὺς κ. Ἀλεξάνδρα Παπαδόπουλου εἰς τὰ Ἱερώνυμα, πρὸς ἔδωκε εἰς τὰ «Παναθήναια» τὰς δημοσιευομένας φωτογραφίας τῆς Ἠλείου.

εἰς τὴν προφορὰν, νὰ εἶναι ὁ ἕνας πολὺ πρὸς μελαγχροινὸς ἀπὸ τὸν ἄλλον, νὰ ἔχη εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δυνάμετός του τὴν κατάληξιν τῆς πατρίδος του. Κατὰ τὰ ἄλλα ὅμως εἶναι ὁ φοιτητῆς, ὁ γνωστὸς σημερινὸς φοιτητῆς, τὸ ἀργοπορημένον αὐτὸ χελιδνὸν ποὺ ἔρχεται κάθε φθινόπωρον εἰς τὸ Πειραιϊκὸν λιμάνι ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν ἢ ἀπὸ τὸ νησί του καὶ εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του. Ἔρχεται ἐπαρχιώτης, τὸν ὑποπενόμεν ἁμέσως, δὲν στέκεται καλὰ εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου, εἶναι ντροπαλός, εἶναι νοσταλγικός, «θυμᾶται τὸ μπαμπά, θυμᾶται τὴ μαμά» ὅπως λέει καὶ ἡ Ἐπιθεώρησις.

Ἀλλὰ ἡ Ἀθηναϊκὴ γειτονιά τὸν περιμένει μὲ τὸσον ἀνοικτὴν καὶ φιλόστοργον καὶ θερμὴν τὴν ἀγκάλην της. Τὰ εὐθυμα καὶ ὠραία αὐτὰ παιδιὰ εἶναι ἡ μεγαλύτερη συμπάθειά της. Τὰ παραλαμβάνει ἁμέσως συνσταλμένα καὶ ἀμήχανα καθὼς ἔφθασαν εἰς τὸν σταθμὸν καὶ τὰ μεταμορφώνει εἰς δύο ἑβδομάδας. Ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται τὴν γλυκειὰν αὐτὴν μεταμόρφωσιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπεράσαμεν ὅλοι; Ἐνα σπῆτι

ἀπὸ τὰς μικρὰς ἐκείνας φοιτητικὰς ὁμοσπονδίας τῶν γειτονιῶν, ἕνα δωμάτιον μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι, καὶ ἡ ζωὴ ἀρχίζει τὸσον ὠραία. Πᾶσι τὸ χωριό, ὁ μπαμπᾶς καὶ ἡ ἀγάπη ποὺ ἀφήκαμε ἐκεῖ κάτω. Ὁ νεαρὸς φοιτητῆς βαδίζει πρὸς τὴν νέαν ζωὴν. Κάνει τὴν μελέτην του, κάμνει τὸ φροντιστήριόν του, κάμνει τὸ κόρτε του, κάμνει τὸ γλέντι του. Ὁ χειμῶνας ἦλθε. Ἡ μακρινὴ Ἀθηναϊκὴ γειτονιά ἔχασε τὸν θόρυβόν της. Ἡ νύχτα εἶναι τὸσον μονότονη. Ἐν τούτοις προσέξατε ὀλίγο τὴν ὥρα ποὺ πᾶτε νὰ κοιμηθῆτε. Ἀπὸ τὸν στενὸν δρομάκον περνᾶει ἡ φοιτητικὴ ζωὴ. Πέντε, δέκα σπουδασταί, χθεσινὸι φίλοι γνωρισθέντες εἰς τὰ προσιταία τοῦ Πανεπιστημίου, δέκα φλύαρα σπουργίτια γεμάτα ἀπὸ τὴν ἀνησυχίαν τὴν νεότητος γυρίζουν εἰς τὰ δωμάτια τους. Ἔρχονται ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερον τοῦ μπακάλικου, ἀπὸ τὸ καφενεῖον, ἀπὸ τὸ ὑπόγειον, ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην. Ἀλλὰ δὲν θὰ πάνε ἀμέσως νὰ κοιμηθῶν. Θὰ χαιρετήσουν τὶς γλυκῆς φίλες τῆς συνοικίας. Θὰ τραγουδήσουν κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρον. Θὰ ἀναστατώσουν τὴ γειτονιά, θὰ κάμουν κανγαδάκι μὲ τὴν περίπολον, ἀλλὰ τὴ γείλια θὰ τὴν ἀνοί-

Τὸ μνημεῖον τοῦ Βλάδου Καλλέργη πλησίον τοῦ σταθμοῦ Χατζημπετλίκ — Σχεδίσμα Α. Ζάχου

ξουν. Χύνεται τὸσον γλυκὰ ἀνάμεσα εἰς τὸν δρομάκον τῆς μικρῆς Ἀθηναϊκῆς γειτονίας, αὐτὸ τὸ διαβολεμένο φοιτητικὸν τραγοῦδι. Αὐτὸ ὄλο καὶ ὄλο εἶναι ἡ ζωὴ της. Καὶ τὴν ἀναμένο-μεν ὄλοι καὶ τὴν λαχταροῦμε ὄλοι τὸσο, αὐτὴν τὴν ὠραίαν φωνήν. Ἀπόδειξις ἡ σπιτονοικοκυρά, ἡ «μᾶνα» αὐτῆ τῶν καλῶν παιδιῶν ποὺ ἔρχονται ξενιτεμένα ἀπὸ τὶς πατρίδες των. Ὁ φοιτητῆς τὴν βασανίζει, τῆς ἀναστατώνει τὸ σπῆτι, κάμνει κόρτε μὲ τὴν κόρην της, δέχεται ὄλον τὸν θόρυβον τῶν συμφοιτητῶν οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ὡσὰν λαίλαπες νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν, τῆς τραβᾶει «κανόνι» δὲν τὴν ἀφήνει σὲ ἡσυχίαν. Ἐν τούτοις δὲν ἐννοεῖ νὰ τὸν βγάλῃ ἀπὸ τὴν καρδιά της. Θὰ τὸν ἀγαπᾶ, θὰ τὸν περιποιεῖται, θὰ τὸν καλῇ εἰς τὶς βεγγεροῦλες τῶν χειμωνιάτικων νυχτῶν, θὰ παραστῆκεται εἰς τὸ κρεββάτι του ὅταν ἀρρωστήσῃ.

Πέρυσι μὲ τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ

νέκραν τῆς φοιτητικῆς ζωῆς, ὅσοι ἐκαθήμεθα εἰς τοὺς ἐγκαταλειμένους αὐτοὺς περιστοιχισμένους, ὁποῖοι εἶναι τὰ σπῆτια τῶν φοιτητῶν, ἐπεράσαμεν τὸν μελαγχολικώτερον χειμῶνα. Ἡ γειτονιά, τὸ δρομαλάκι της, τὰ στενά της σοκάκια, τὰ μικρὰ της μαγαζαῖα, τὰ πατωμένα της καφενεῖα, τὰ στενὰ πεζοδρόμια, αἱ καμπαὶ, τὰ παράθυρα, τὰ μπαλκόνια, οἱ ψηλὲς ταράτσες, ἐφαίνοντο ὄλα ὡσὰν νὰ μᾶς παρακαλοῦσαν νὰ πᾶμε νὰ φέρωμε τὸν φοιτητὴν τους, τὸν παλιὸ καὶ ἀγαπημένον φίλον ποὺ δὲν ἤρχετο νὰ τὰ κατοικήσῃ καὶ νὰ τὰ περπατήσῃ. Ἐποθοῦσαν τὴν σερενάταν του ὑπὸ τὸ κλειστὸ παράθυράκι, τὴν εὐθυμον παραφροσύνην του ὅταν κατὰ τὰ βροχερὰ μεσάνυχτα ἐπερνοῦσε ἀλλαλάζουσα καὶ χαριτολογούσα εἰς τὸ πεζοδρόμι, τὸ φοιτητικὸν εἰδύλλιον, τὸν φοιτητικὸν θόρυβον, τὸ φοιτητικὸν γλέντι. Εἶναι ὄλα αὐτὰ τὸ ἕνα κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο μιὰ ζωὴ, ἴσως ἡ πρὸς καλύτερη ζωὴ μας.

Γ. ΚΑΡΕΑΤΗΣ

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΓΕΛΙΟ*

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ Γ'

Ἡμουν μέσα στὸ ζεστὸ λουτρό, καὶ ὁ ἀδελφός μου κηλαινοερχότανε, ἀνήσυχος, στὴν καμαροῦλα, ἐκάθιζε, σηκονότανε ἀμέσως, ἔπιανε τὸ σαποῦνι, εἶτε τὸ λουτρικὸ νὰ τὸ κυτᾶξῃ ἀπὸ κοντὰ μὲ τὰ μυωπικὰ μάτια του, καὶ πάλι τὸ ξανάβανε στὴ θέσι του. Ἐπειτα, γυρισμένος πρὸς τὸν τοῖχο, ξανάρχισε μὲ ὀρη:

— Σκέψου λιγάκι: εἶναι δυνατόν, χρόνια καὶ αἰῶνες, νὰ διδάσκουν τὴν εὐσπλαχνία, τὴ λογικὴ, στὰ χαμένα; Ἡ συνειδήσις εἶναι τὸ πᾶν. Μπορεῖ νὰ γίνῃ σκληρός, νὰ χάσῃς κάθε εὐαισθησία, νὰ συνειδήσις στὸ αἷμα, στὰ δάκρυα, στὰ βᾶσανα — ὅπως ὁ χασάτης εἶτε μερικοὶ γιατροὶ ἢ στρατιωτικοί. — ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν, ἀφοῦ γνωρίσῃς τὴν ἀλήθειαν, νὰ τὴν ἀπαρηθῆς; Ἐγὼ λέω πῶς αὐτὸ δὲν γίνεται. Ἀπὸ μικρὸ παιδί μου εἶπαν νὰ μὴν τυρανῶ τὰ ζῶα, νὰ εἶμαι πονετικὸς τὰ βιβλία ποὺ διάβασα, μ' ἔμαθαν τὸ ἴδιο καὶ γι' αὐτὸ λυποῦμαι βαθεῖα ὅσους ὑποφέρουν στὸν καταραμένο σας πόλεμον. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως, ἀρχίζω νὰ συνειθίζω ὄλους αὐτοὺς τοὺς θανάτους, τὰ βᾶσανα, τὸ αἷμα νοιώθω πῶς μέρα μὲ τὴν ἡμέραν γίνονται λιγώτερον ἀναισθητος, πῶς μόνον κατῆτι

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15-30 Ἰουνίου.

παραπολὺ σκληρὸ μὲ συγκινεῖ — μὰ δὲν μπορῶ νὰ συνειθίσω τὸν πόλεμον, δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω αὐτὸ τὸ πράγμα ποὺ δὲν στηρίζεται στὴ λογικὴ. Ἐνα ἑκατομῦριον ἄνθρωποι, μαζεμένοι μὲ τάξι στὸ ἴδιο μέρος, νὰ ἀλληλοσκοτώνονται, νὰ ὑποφέρουν ὄλοι, ὄλοι νὰ εἶναι ἐπίσης δυστυχισμένοι — τί ἄλλο εἶναι παρὰ τρέλα;

Ἐγύρισε πρὸς τὸ μέρος μου, καὶ τὰ μυωπικὰ καὶ ἀφελῆ μάτια του μοῦ ἔκαναν τὴν ἴδια ἐρώτησι.

— Τὸ κόκκινο γέλιο, εἶπα ζωηρά.

— Καὶ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθειαν, — ἔβαλε τὸ κρῖον χεῖρι του ἐμπιστευτικὰ πάνω στὸν ὄμο μου, καὶ σὺν φοβισμένον ποὺ ἔνοιωσε τὴ γυμνὴ καὶ βρεμένη σάρκα, τὸ τραβήξε ἀμέσως — νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθειαν: φοβοῦμαι μὴν τρελαθῶ. Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τί γίνεται. Δὲν μπορῶ νὰ τὰ καταλάβω, καὶ εἶναι τρομερό. Ἄν μποροῦσε κανεὶς νὰ μοῦ τὸ ἐξηγήσῃ, μὰ, κανεὶς δὲν μπορεῖ. Ἐσὺ ἦσουν στὸν πόλεμον καὶ εἶδες. Πῆς μου τὸ ἐσὺ.

— Ἄμε στὸ διάβολο! ἀπήνησα ἀστείαν.

— Λοιπὸν καὶ σὺ τὸ ἴδιο, εἶπε μελαγχολικά. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μοῦ πῇ. Εἶναι τρομερό. Οὔτε μπορῶ πᾶ νὰ ξεχωρίσω τί εἶναι λογικὸ καὶ τί δὲν εἶναι. Ἄν αὐτὴ τὴ στιγμή σὲ πιάσω ἀπὸ τὸ λαιμό, στὴν ἀρχὴ ἦσυχον σὺν παιχιδί,

ἔπειτα πῶς δυνατά, καὶ σὲ πνίξω, τί θὰ εἶναι αὐτό;

— Ἀνοήσιες. Αὐτὰ δὲν γίνονται.

Ἐτριψε τὰ χέρια του πού ἦταν παγωμένα, χαμογέλασε καὶ εἶπε:

— Σὰν ἦσουν ἀκόμα ἐκεῖ κάτω, περνοῦσαν νύχτες δλόκληρες χωρὶς νὰ κοιμηθῶ, καὶ τότε μὲ βασάνιζαν παράξενες σκέψεις: νὰ πάρω ἕνα πελέκι καὶ νὰ τοὺς πελεκήσω δλους: τὴ μητέρα, τὴν ἀδελφὴ μας, τοὺς ὑπηρέτες, τὸν σάλο μας. Βέβαια ἦταν σκέψεις μονάχα, οὔτε θὰ τὸ κάνω ποτέ.

— Τὸ πιστεύω, εἶπα χαμογελώντας.

— Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα: φοβοῦμαι τὸ μαχαίρι καὶ κάθε πρῶμα κοφτερό: θαρρῶ πὼς ἂν ἐπαιρῶ ἕνα μαχαίρι, κάποιον θὰ σκοτώσω. Δὲν ἔχω δίκιο; Γιατί νὰ μὴ σκοτώσω ἀφοῦ τὸ μαχαίρι εἶναι κοφτερό;

— Ἴσως ναί. Τί παράξενος, πού λές, ἀδελφέ μου. Ἄνοιξε λίγο τὸ ζεστό νερό.

Ἐγύρισε τὴν κἀνουλα, ἔτριψε λίγο νερὸ καὶ ξαναεἶπε:

— Φοβοῦμαι τὸ πλῆθος, τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν εἶναι πολλοὶ μαζί. Τὸ βράδυ, ὅταν ἀκούω θόρυβο, φωνὲς στὸ δρόμο, ἀνατριχιάζω καὶ θαρρῶ πὼς ἀρχίσει ὁ σκοτωμός. Καὶ ξέρεις—εἶπε σκύβοντας σὰν νὰ ἤθελε νὰ πῆ μυστικὸ— πὼς οἱ ἐφημερίδες εἶναι γεμάτες ἀπὸ φόνους, παράδοξους φόνους. Ἡ ἰδέα πὼς ὑπάρχουν πολλοὶ ἀνθρώποι καὶ πολλὰ πνεύματα, εἶναι κονταμάρα ἢ ἀνθρωπότης ἔχει ἕνα μονάχα λογικὸ, καὶ αὐτὸ ἀρχίζει νὰ σκοτεινιάζῃ. Βάλε τὸ χέρι σου στὸ κεφάλι μου, πὼς καίει. Φωτιά μονάχη. Ἄλλες φορὲς παγώνει, καὶ τότε παγώνουν ὅλα μέσα μου καὶ νεκρόνονται. Στὸ τέλος θὰ τρελαθῶ. Μὴ γελάς, ἀδελφέ μου: θὰ τρελαθῶ. Ἐπέρασε τόση ὥρα, εἶναι καιρὸς νὰ βγῆς ἀπὸ τὸ λουτρό.

— Ἀκόμα λίγο, ἕνα λεπτό.

Ἦταν τόσο εὐχάριστα μέσα στὸ νερό: ν' ἀκούω μιὰ φιλικὴ φωνή, καὶ νὰ βλέπω γύρω τόσα κρᾶματα, ὅλα παλιὲς γνωριμιές: σχεδιάσματα κρεμασμένα στους τοίχους, καὶ ὅλα τὰ φωτογραφικὰ ὄπλα. Θὰ ξαναρχίσω τὴ φωτογραφία— θὰ φωτογραφίσω ἅπλᾳ καὶ ἤρεμα τοπία καὶ θ' ἀκούω τὸν γυιό μου πού θὰ τρέχῃ, θὰ γελά, θὰ κἀνῃ τρέλες. Δὲν χρειάζονται πόδια γιὰ τὴ φωτογραφία. Καὶ θὰ ξαναρχίσω νὰ γράφω ἀρθρα σοβαρὰ γιὰ τὴν πρόοδο τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, γιὰ τὴν ἐμορφία, γιὰ τὴν εὐρήνη.

— Ω! ὦ! ὦ! γελοῦσα πιτσιλιώντας μὲ τὸ νερό.

— Τί ἔχεις; μὲ ρώτησε ὁ ἀδερφός μου φοβισμένος καὶ χλωμός.

— Τίποτε. Εἶναι ἡ χαρὰ μου πού βρίσκομαι στὸ σπίτι.

Μοῦ χαμογέλασε σὰν σὲ μικρότερό του, μολονότι ἤμουν τρεῖς χρόνια μεγαλύτερος. Καὶ ἔγεινε σκεπτικὸς σὰν γέρος πού ἔχει μεγάλες βαρεῖες φρονιτίδες.

— Πού νὰ πᾶν κανεῖς; εἶπε σηκώνοντας τοὺς ὤμους. — Κάθε ἡμέραν, τὴν ἴδια ὥρα περίπου, οἱ ἐφημερίδες σταματοῦν τὸ ρεῦμα καὶ ἡ ἀνθρωπότης δλόκληρος ἀνατριχιάζει. Αὐτὸς ὁ συγχρονισμὸς τῶν συναισθημάτων, τῶν δακρύων, τῆς σκέψεως, τοῦ πόνου καὶ τοῦ τρόμου μοῦ παίρνει κάθε στήριγμα καὶ μοιάζω μ' ἕνα ξυλαράκι πού τὸ παρασύρουν τὰ κύματα, μ' ἕνα μῦρο σκόνης πού τὸ στριφογυρίζει ὁ ἀνεμος. Μὲ σέρονουν μὲ δύναμι ἀπὸ τὴν τακτικὴ ζωὴ, καὶ κάθε πρῶτὸ εἶναι καὶ μιὰ στιγμὴ φοβερὴ πού βρίσκομαι κρεμασμένος κῶμα ἀπὸ τὸ μαῦρο κρεμνὸ τῆς τρέλας. Καὶ στὸ τέλος θὰ πέσω, δὲν μπορῶ παρὰ νὰ πέσω. Δὲν τὰ ξέρεις ὅλα, ἀδελφέ μου. Δὲν διαβάσεις ἐφημερίδες καὶ σοῦ κρύβουν πολλὰ, δὲν τὰ ξέρεις ἀκόμα ὅλα.

Τὰ λόγια του μοῦ φάνηκαν ἀστεϊσμός, κάπως πένθιμος: ἔτσι αἰσθάνονταν ὅλοι ὅσοι, μέσα στὴν τρέλα τους, συνειθίζαν πιά τὴν τρέλα τοῦ πολέμου, καὶ μᾶς προφύλαγαν. Τὰ πῆρα γιὰ ἀστεϊσμὸ σὰν νὰ εἶχα ξεχάσει, τὴ στιγμὴ ἐκείνη, ὅ,τι εἶχα ἰδῆ ἐκεῖ κάτω.

Ἄς μοῦ τὰ κρύβουν, ἀφοῦ τοὺς ἀρέσει, εἶπα ἀφηρημένος. Τελείωσα τὸ λουτρό μου, ἐκάλεσε ἐκεῖνος τὸν ὑπηρέτη καὶ μὲ βοήθησαν νὰ ντυθῶ. Ἐπειτα ἤπια τοαί στὸ ραβδωτὸ ποτήρι μου καὶ συλλογιζόμουν πὼς μπορεῖ νὰ ζῆσῃ κανεῖς καὶ χωρὶς πόδια. Μὲ πῆραν ἔπειτα στὸ γραφεῖο μου καὶ κἀθησα νὰ γράψω.

Πρὶν ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος ἔγραφα σὲ μιὰν ἐφημερίδα τὴν ξένη φιλολογικὴ ζωὴ, καὶ τώρα εἶχα ἐκεῖ πάνω στὸ τραπέζι μου μιὰ στίβα βιβλία μὲ κίτρινο, γαλάζιο ἢ σκούρο ξόφυλλο. Χάρηκε τὸ πρόσωπό μου, ἴσως μιὰ κούτῃ χαρὰ, πού δὲν μποροῦσα ὅμως νὰ τὴν συγκρατήσω βλέποντας τὶς ἐπιγραφές, τὶς ἐπικεφαλίδες, τὰ ἔμορφα καὶ ἀστῆρα σχέδιασματα. Πόση ἐμορφία καὶ πνεῦμα μέσα στὰ βιβλία αὐτά! Πόσοι ἀνθρώποι εἶχαν ἐργασθῆ, ἐρευνήσῃ. Πόση ἰδιοφυΐα, πόση καλαισθησία χρειάσθησαν καὶ γιὰ ἕνα ἀπλὸ ἀρχικὸ γράμμα, τόσο χαριτωμένο, τόσο σοφὰ καὶ ἀρμονικὰ χαραγμένο μὲ τὶς γραμμὲς του πού πλέκονται ἢ μιὰ μὲν ἢ τὴν ἄλλη!

Καὶ τώρα, πρέπει νὰ ἐργασθῶ, — εἶπα σοβαρὰ, μὲ σεβασμὸ πρὸς τὴν ἐργασία.

Ἐπῆρα τὴν πένα γιὰ νὰ γράψω τὸν τίτλο, καὶ τὸ χέρι μου, σὰν βάρβαρος δεμένος μὲ μιὰ

κλωστή, ἔπεσε βαρὺ πάνω στὸ χαρτί. Ἡ πένα προσαποῦσε, ἔτριξε, ἔφηνγε ἀδέλα στὰ πλάγια τοῦ χαρτιοῦ καὶ τραβοῦσε ἀνισες, κολλημένες ἢ καμπύλες γραμμὲς, χωρὶς νόημα. Μὰ δὲν ἔλεγα τίποτε, δὲν κοινοῦσα, παγωμένος, πεταμένος νομίζεις ἀπὸ τὴν τρομερὴ εἰκόνα πού ὀλοένα εἰσίμωνε, καὶ τὸ χέρι ἔχρηνε πάνω στὸ χαρτί, καὶ τὰ δάχτυλά μου ἀνατριχιάζαν ἀπὸ μιὰ τρομάρα ζωντανή, τρελή, σὰν νὰ ἦταν ἀκόμα, τὰ δάχτυλα αὐτά, στὸν πόλεμο, σὰν νὰ ἔβλεπαν τὴν ἀναλαμπὴ τῆς πυρκαϊᾶς καὶ τὸ αἷμα, σὰν νὰ ἀκουαν τὶς φωνὲς καὶ τὰ βουβὰ παράπονα. Χωρίσθηκα ἀπὸ τὸ σῶμα μου, ζωντάνεψαν, ἔγειναν μάτια καὶ αὐτιά, τὰ δάχτυλα αὐτὰ πού εἶχαν μιὰ φορικιαστικὴ τρέλα καὶ παγωμένος, δὲν μποροῦσα νὰ φωνάξω, νὰ κινηθῶ, καὶ κύταξα τὸν ἀγριο χορὸ τους πάνω στὸ ἀγραφο γυαλιστερό χαρτί.

Τριγύρω μου ἦσαν ἡσυχία. Ἐνόμιζαν πὼς ἐργάζομαι καὶ ἐλίσταν ὅλες τὶς θύρες μὴ τύχη καὶ μὲ ταράζουν. Μόνος, καρφωμένος στὴν καρέκλα μου χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ κουνήσω, ἔμεινα στὴν κἀμαρὰ μου καὶ κύταξα μὲ ὑποταγὴ τὰ χέρια μου πού ἔτρεμαν.

— Δὲν περᾶζει, εἶπα δυνατά. Καὶ μέσα στὴν ἡσυχία, στὴ μοναξιά τοῦ γραφείου μου, ἡ φωνὴ μου ἀντήχησε σκληρὴ καὶ δυσάρεστη, σὰν φωνὴ τρελοῦ. — Δὲν περᾶζει. Θὰ ὑπαγορεύω. Ὁ Μίλτων ἦταν τυφλὸς ὅταν ἔγραψε τὸν «Ἀνακτηθέντα Παράδεισον». Μπορῶ καὶ σκέπτομαι αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν.

Καὶ ἀρχισα νὰ συνδέτω μιὰ ἔμορφη περίοδο πάνω στὸν Μίλωνα, τὸν τυφλὸ, μὰ οἱ λέξεις ἀνακατόνονταν, ἔφηνγαν σὰν ἀπὸ κακοστοιχειοτετημένο τυπογραφικὸ κομμάτι, καὶ ὅταν ἔφθανα στὸ τέλος τῆς περιόδου, ἔχνοῦσα τὴν ἀρχή. Τότε θέλησα νὰ θυμηθῶ ἀπὸ πού εἶχα ἀρχίσει, γιατί ἔκανα τὴ φράση αὐτὴ τὴ... πάνω σὲ κάποιον Μίλωνα καὶ δὲν τὸ κατῶρθωσα.

— Ὁ «Ἀνακτηθεὶς παράδεισος», ὁ «Ἀνακτηθεὶς παράδεισος» — ἔλεγα ὀλοένα, χωρὶς τίποτε νὰ καταλαβαίνω.

Καὶ τότε ἐνόησα πὼς πολλὰ πράγματα δὲν τὰ θυμόμουν πιά, πὼς εἶχα γείνει πολὺ ἀφηρημένος, πὼς ἐσύγχιτα πρόσωπα γνωστά μου, ἔχνοῦσα τὶς λέξεις τῆς ἀλλῆς ὀμιλίας, καὶ ἄλλες φορὲς, μολονότι ἤξερα τὴ λέξη, δὲν καταλάβαινα τὴ σημασία της. Εἶδα τώρα καθαρὰ τὸ πὼς περνοῦσε ἡ ἡμέρα μου: παράδοξη, κομμένη, σὰν τὰ πόδια μου, ἀπὸ κενὰ ἀκατάλητα, ἀπὸ ὄρες ἀτελείωτες πού δὲν ἐνοιῶθα τὸν ἑαυτό μου, καὶ πού δὲν τὰ θυμόμουν κατόπι.

Ἡθέλησα νὰ καλέσω τὴ γυναῖκα μου, καὶ εἶχα λησιμονῆσει τὸ ὄνομά της: ὅμως δὲν παρα-

ξενεύθηκα πειὰ οὔτε ἐτρόμαξα. Ἐκάλεσα σιγά:

— Γυναίκα!

Ἡ λέξις, ἀσυνείδητη, ἔδωσε μιὰν ἠχὸ ἐλαφρὰ καὶ ἔσβυσε, χωρὶς νὰ προκαλέσῃ ἀπάντησι. Καὶ ἦταν ἡσυχία. Ἐφροβόντανε μὴ τυχὸν διακόψουν τὴν ἐργασία μου. Ἀληθινὸ σπουδαστῆριο σοφοῦ, ἤρεμο, ἀναπαυτικὸ, πού σὲ διέδετε στὴ μελέτη καὶ στὴ δημιουργία. «Ἀγαπημένοι μου! πὼς μὲ φροντίζουν!» συλλογίσθηκα συγκινημένος... Καὶ ἡ ἔμπνευσις, ἡ ἀγία ἔμπνευσις ἤλθε. Ἄναψε ὁ ἥλιος μέσα στὸ νοῦ μου καὶ πέταξαν θεομὲς δημιουργικὲς ἀκτίνες στὴν κτίσι, σκορπίζοντας ἀνθὴ καὶ τραγούδια. Ἄνθη καὶ τραγούδια. Καὶ ἔγραψα ὅλη τὴ νύχτα χωρὶς νὰ νοιώσω καμιά κόπωση, μὲ τὶς φτεροῦγες τῆς δυνατῆς, τῆς ἀγίας ἔμπνευσεως. Ἐγραψα κάτι μεγάλο, ἀθάνατο. Ἄνθη καὶ τραγούδια.

— Ἄνθη καὶ τραγούδια...

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΙΑ'

Ἡ μάχη διαρκεῖ ὀκτὼ ἡμέρες τώρα. Ἀρχισε τὴν περασμένη Παρασκευὴ Σάββατο, Κυριακῇ, Δευτέρᾳ, Τρίτῃ, Τετάρτῃ, Πέμπτῃ πέρασαν, ξαναῆρθε ἡ Παρασκευὴ καὶ πέρασε, καὶ ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ. Οἱ δύο στρατοὶ, χιλιάδες χιλιάδων ἀντιμέτωποι, καὶ χωρὶς νὰ ὑποχωροῦν στέλλουν σφαῖρες ὁ ἕνας στὸν ἄλλον. Καὶ αὐτὸς ὁ οὐρανὸς τρέμει, ἀπὸ τὴν ταραχὴν αὐτῇ, ἀπὸ τὴν ἀκατάπαυτη δόνησι τοῦ ἀέρος, καὶ ετοιμάζει θύελλα, καὶ αὐτοὶ ἀντιμέτωποι, χωρὶς νὰ ὑπαχωροῦν, ἀλληλοσκοτώνονται. Ἐνας ἀνθρώπος, σὰν μείνῃ τρεῖς νύχτες ἀγρυπνῶν, ἀρρωσταίνει καὶ δὲν θυμάται πιά τίποτε: καὶ ὅμως αὐτοὶ δὲν κοιμήθησαν ὀκτὼ μέρες τώρα καὶ εἶναι ὅλοι τρελοὶ. Γι' αὐτὸ δὲν αἰσθάνονται τὸν πόνο, οὔτε ὑποχωροῦν, καὶ θὰ πολεμοῦν ὡς πού νὰ ξεπιαστρεψθοῦν ὅλοι. Λένε πὼς μερικὰ συντάγματα τελείωσαν τὰ κυρομαχικὰ των καὶ τότε ἔρριχναν πέτρες, πιάνονταν στὰ χέρια, καὶ ἀχιζόντανε σὰν τὰ σκυλιὰ. Κἀνένας δὲν θὰ μείνῃ ζωντανός. Εἶναι τρελοὶ.

Παράδοξα νέα... Τὰ λένε κρυφὰ, χλωμοὶ ἀπὸ τὸν τρόμο καὶ ἀπὸ ἀγρία προαισθήματα. Ἄδελφέ μου, ἀκουσε τί λένε γιὰ τὸ κόκκινο γέλιο. Φαίνεται πὼς πλῆθος φαντάσματα βγήκαν. Τὴ νύχτα, ὅταν κοιμούνται οἱ τρελοὶ, εἶτε καὶ τὴν ἡμέρα μέσα στὴ θύελλα τῆς μάχης, βγαίνουν ξαφνικὲς σκιὲς καὶ πυροβολοῦν μὲ φανταστικὰ κανόνια, γερμίζουν τὸν ἀέρα μὲ φανταστικὴ ταραχὴ, καὶ ἀνθρώποι, ἀνθρώποι ζωντανοὶ, μὰ τρελοὶ, ξαφνιασμένοι, πολεμοῦν μ' ἕνα

φανταστικὸν ἔχθρὸν, τρελαίνονται ἀπὸ τὴν τρομάρα, καὶ πεθαίνουν. Οἱ σκιὲς χάνονται καὶ γίνεται ἡσυχία καὶ στρώνουν τὴ γῆ σκοτωμένοι. Ποὺς τοὺς σκότωσε; Ξέρεις, ἀδελφέ μου, ποὺς τοὺς σκότωσε;

Όταν, ἔπειτα ἀπὸ δύο συμπλοκῆς, ἔρχεται ἡ ἡρεμία, καὶ ὁ ἔχθρὸς εἶναι μακριὰ, ἀξάφνα μέσα στὴ σκοτεινὴ νύχτα ἀντηγεῖ ἕνας πυροβολισμὸς μοναχικὸς, φοβισμένον. Καὶ ὅλοι σηκώνονται, ὅλοι πυροβολοῦν στὰ σκοτεινὰ ὄρες δλόκληρες χωρὶς κανεὶς ν' ἀποκρίνεται. Τὶ βλέπουν; Ποιὸ εἶναι τὸ τρομερὸν αὐτὸ ὄν, ποὺ τοὺς τρομάζει καὶ τοὺς τρελαίνει με τὴ βουβή του τῆ σκιά; Τὸ ξέρεις, ἀδελφέ μου, καὶ τὸ ξέρω κ' ἐγώ, μὰ οἱ ἄνδρες δὲν τὸ ξέρουν, ὅμως τὸ νοιώθουν καὶ ρωτοῦν τρομασμένοι: Γιατί τόσοι τρελοὶ; Ποτέ, ἄλλη φορὰ, δὲν ἦταν τόσοι τρελοὶ!

— Καὶ ἄλλοτε οἱ ἄνθρωποι δὲν πολεμοῦσαν; Μὰ ποτέ δὲν ἔγινε τίποτε παρόμοιο. Ὁ πόλεμος εἶναι νόμος τῆς ζωῆς, λένε με πεποιθῆσι καὶ ἡρεμία, καὶ ἀξάφνα γλωμιάζουν καὶ κιντίζουν ἂν ὑπάρχη κανένας γιὰτρὸς καὶ φωνάζουν: νερό, ἕνα ποτήρι νερό, πιδ γλήγορα!

Θὰ ἔδεδοντο νὰ χάσουν τὴν ἀντίληψιν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ, γιὰ νὰ μὴν αἰσθάνωνται τὸ λογικὸ τους νὰ λυγίσῃ, νὰ μὴ νοιώθουν πὼς πέφτουν στὴν ἄνισο πάλι με τὴν τρέλα. Τὶς ἡμέρες αὐτῆς ποὺ ἐστοίβαζαν κάτω ἐκεῖ σκοτωμένους πάνω σὲ σκοτωμένους, πουνθενὰ δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ τὴ γαλήνη καὶ ἀνακατώθηκα με τοὺς ἄνδρες καὶ ἄκουσα πολλὰ, εἶδα πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς, με ψεύτικο χαμόγελο νὰ λέγουν πὼς ὁ πόλεμος γίνεται μακριὰ χωρὶς νὰ τοὺς ἐγγίξῃ. Μὰ εἶδα ἀκόμα περισσότερον τρόμο, γυμνόν, ἀληθινόν, καὶ δάκρυα καὶ κρανηγῆς ἀπειλιμένους, ὅταν στὴν ὑστερῆ προσπάθεια ὄλου τοῦ εἶναι των ξεστόμιζαν αὐτὰ τὰ λόγια:

— Πότε λοιπὸν θὰ τελειώσῃ τὸ τρελὸ αὐτὸ μακελειό!

Σ' ἕνα φιλικὸ σπῆτι, ποὺ εἶχα καιρὸ νὰ τοὺς ἰδῶ, ἀπάντησα ἕνα τρελὸν ἀξιωματικόν, ποὺ εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ἦμαστε μιὰ φορὰ συμμαθηταί: δὲν τὸν γνώρισα. Μὰ οὔτε ἡ μητέρα μου, ποὺ τὸν εἶχε ἀναθρέψει, δὲν θὰ τὸν γνώριζε: κί' ἂν ἔμενε θαμμένος ἕνα ὀλόκληρο χρόνον, πάλι δὲν θὰ ἦταν τόσο ἀλλοιωτικὸς. Κάτασπρα τὰ μαλλιά του τὰ χαρακτηριστικὰ λίγο ἀλλαγμένα: δὲν ἔλεγε τίποτε καὶ νόμιζες πὼς κατὶ ἀκροάζεται αὐτὸ τοῦ ἔδινε μιὰν ἐκφρασι, σὰν νὰ μὴν ἦταν ἐκεῖ κοντὰ σου, καὶ τότε τοῦ μιλοῦσες με κάποια δυσκολία. Ἄκουσα πὼς εἶχε χάσει τὸ λογικὸ του: ἦταν στὴν ὀπισθοφυλακή. Τὸ διπλανὸ σύνταγμα ὤρμησε μ' ἐφ' ὄπισθον

λόγγη. Τόση ἦταν ἡ ὁρμή καὶ τὰ ζήτω τῶν ἀνδρῶν, ποὺ δὲν ἄκουες τὰ πυροβόλα: ἀξάφνα ἔπαισαν τὰ πυροβόλα, καὶ τὰ ζήτω ἐπίσης. Ἐγινε ἡσυχία νεκρική, καὶ τὸ λογικὸ του δὲν μπόρεσε νὰ ἀντιδῆσῃ στὴν ἡσυχίαν αὐτή.

Τώρα, ὅσο ἀκούει γύρω του ὀμιλίες, καὶ θόρυβο, καὶ φωνές, εἶναι ἡρεμὸς ἀκούει, περιμένει. Μόλις ὅμως γείνη ἡσυχία γιὰ μιὰ στιγμή, πιάνει με τὰ δύο χέρια τὸ κεφάλι του καὶ χτυπιέται πάνω στὸν τοῖχο, σὰν ἐπιληπτικὸς. Οἱ δικοὶ του, ποὺ εἶναι ἀρκετοί, τὸν προσέχουν, καθένας με τὴ σειρά του, κάνουν θόρυβο γύρω του, μὰ νύχτες ὀλόκληρες, ἀτελείωτες, λέξι δὲν λέει. — Ὁ πατέρας του, κάτασπρος, λίγο τρελός, καὶ αὐτὸς μαζί με τοὺς ἄλλους τὸν προσέχει. Στους τοίχους τῆς κἀμαρᾶς του ἐτοποθέτησε ἠλεκτρικὰ ρολόγια ποὺ σημαίνουν κάθε τόσο, ἀδιάκοπα. Τώρα ἐτοιμάζει, μ' ἕναν τροχόν, μιὰν αὐτόματη καμπάνα. Ὅλοι ἔχουν τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ γείνη καλά, γιὰτὶ εἶναι μόλις εἰκοσιεφτά χρόνων, καὶ ἔτσι, πρὸς τὸ παρόν, εἶναι χαρούμενοι. Τὸν γνύνουν με καλαισθησία — ὄχι στρατιωτικὰ —, τὸν περιποιῶνται, καὶ ἔτσι, με τὸ νέο πρόσωπό του ποὺ εἶχε τριχῆς ἄσπρες, πάντα λυπημένος, εὐγενικὸς στὶς παραμικρῆς του κινήσεις, σὰν κουρασμένος, εἶναι σχεδὸν ὠραῖος.

Όταν μοῦ τὰ διηγήθηκαν ὅλα, τὸν πλησίασα, ἐφίλησα τὸ λευκὸ, γλωμὸ χέρι του, ποὺ ποτέ πιά δὲν θὰ σηκωθῆ νὰ χτυπήσῃ, μὰ σὲ κανένα δὲν ἔκανε αὐτὸ ἐντύπωσι. Μονάχα ἡ ἀδελφὴ του, νεώτατη, με κίταζε με χαμόγελο καὶ μούδειζε τόση προθυμία σὰν νὰ ἦμουν ἀρραβωνιαστικὸς τῆς, σὰν νὰ μὴν εἶχε στὸν κόσμον ἄλλον σὰν ἐμένα. Τόσο περιποιητικὴ μοῦ ἦταν, ποὺ θέλησα σχεδὸν νὰ τῆς μιλήσω γιὰ τὰ δωμάτιά μου τὰ σκοτεινὰ καὶ ἀδειανά ποὺ μοῦ εἶναι πιδ βαρειά παρὰ ἡ μοναξιά — καρδιά, ἐσύ, ποὺ ποτέ δὲν χάνεις τὴν ἐλπίδα... Κατόρθωσε νὰ μείνῃ μόνη μαζί μου καί:

— Τί γλωμὸς ποὺ εἰστε, καὶ τὰ μάτια σας κομμένα, εἶπε τρυφερά. Ἐχετε τίποτε; Λυπάστε τὸν ἀδερφό σας;

— Ὅλους τοὺς λυποῦμαι. Ἐπειτα, εἶμαι λίγο ἀδιάθετος.

— Ξέρω γιὰτὶ τοῦ φιλήσατε τὸ χέρι, μὰ κανεὶς δὲν τὸ κατάλαβε. Τὸ κάνετε ἐπειδὴ εἶναι τρελός. Ναι;

— Ναι, γι' αὐτὸ.

Ἐγινε σκεπτικὴ καὶ τὸ πρόσωπό της φάνηκε ὅμοιο με τοῦ ἀδελφοῦ της μολονότι ἦτον τόσο νέα.

— Κ' ἐγώ;... Σταμάτησε καὶ κοκκίνησε χωρὶς νὰ χαμηλώσῃ τὰ μάτια. Δόστε μου τὸ χέρι σας νὰ τὸ φιλήσω.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές]

[Μετάφρ. Κ. Μ.]

Α. ΑΝΤΡΕΪΕΦ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Ο Βασιλεὺς ἐποτάρησε στὸ ἐργαστήρι τοῦ κ. Δημητριάδη, στὸ Λονδίνον, διὰ τὸν ἀνδριάντα ποὺ θὰ στηθῆ πρὸς τιμὴν Του. Μιὰ γνώμη θὰ ὑποβάλλωμε, πρὶν ἀποφασισθῆ τίποτε τελειωτικόν. Καὶ ἂν δὲν τὴν λογαριάσουν, πάλι γνώμη θὰ μείνῃ.

Ἐνας ἀνδριάς καταπᾶ σχεδὸν κοινοτοπία. Ὅσον πρωτότυπος μορφή καὶ ἂν δοθῆ, θὰ ἀπομείνῃ πάντα ἕνας ἀνδριάς. Κάτι, ὄχι ἀνάλογον πρὸς ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποτυπώσωμε στὸ μάρμαρο ἢ στὸν χαλκόν. Δὲν πρόκειται νὰ κάνωμε ἕνα ἄπλο πορτραῖτο τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ νὰ συνδέσωμε τὸν Βασιλέα με τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος, με τὴν ἀναγέννησίν της. Ἐνα μνημεῖον ἀντάξιον τῆς μεγάλης ἐποχῆς, εἰς σύλληψιν καὶ εἰς ἐκτέλεσιν.

Ὁ Σουηδὸς γλύπτης Κάρλ Μιλλέ, γνωστὸς στοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων», σφραγίζει πάνω στὸν γρανίτη τὴ μεγάλη ἐποχὴ τοῦ ὀθνικοῦ ἥρωος Sten - Sture ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του ἀπὸ τοὺς Δανουῖς¹. Στὴ μέση καβαλάρης ὁ Sten - Sture καὶ γύρω του ὁ λαός, πολεμισταί. Λαὸς καὶ ἀρχηγὸς ἀντιβίοντες ἕνα ἰδανικόν. Ἄλλος τεχνίτης, ὁ Ροντέν, ἐμπνέεται ὀλόκληρη σύνθεσι ἀπὸ ἕνα δραματικὸν ἐπεισόδιον τῆς πατρίδος του καὶ χαρίζει στὴν Τέχνη τὸ πιδ ἐπιβλητικὸν ἴσως ἔργον του: τοὺς Πολίτας τοῦ Καλαί. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ἐγείρουν τὰ αἰώνια μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἡμέρες ἐνὸς ἔθνους μεγάλης, πρέπει νὰ ζήσουν μέσα στὶς ψυχῆς με μνημεῖα μεγάλα. Μὲ τέτοιο μνημεῖον θέλει ἡ πρωτεύουσα νὰ τιμῆσῃ τὸν Βασιλέα της. Χρειαζόνται ὅμως χρήματα πολλά. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς θὰ τὰ δώσῃ.

Ἡ Θεσσαλονίκη πιδ τυχερὴ ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας. Ἐπείσε σὲ καλὰ καὶ ἀξία χέρια. Ἀνέλαβε νὰ τὴν στολίσῃ, ἀληθινὴ νύφη, ὁ ἀρχιτέκτων κ. Α. Ζάχος, ὁ καλὸς συνεργάτης μας. Σὲ μιὰ του συνέντευξι ποὺ ἐδημοσιεύθη στὴν «Ἀκρόπολι», εἶπε ὅτι πρέπει ἡ Θεσσαλονίκη νὰ πάρῃ δικὴν της τύπον χωρὶς ἀπομιμήσεις ἄλλων πόλεων. Τέτοιος ἀνάδοχος ἐχρειάζεται καὶ εἰς τὰς Ἀθῆνας. Ἐς προηγηθῆ ἡ Θεσσαλονίκη ἀφοῦ ἔτσι ἔτυχε. Ἄλλ' ὅς ἔλθῃ ἔπειτα ἡ σειρά μας. Οἱ ξένοι ποὺ κάθε τόσο καλοῦμε, σκέπτονται καὶ αἰσθάνον-

¹ «Παναθηναία» 31 Ὀκτωβρίου 1904.

ται με τὴν δική τους αἰσθητικὴ—αἰσθητικὴ τῆς ὀμίλης καὶ τοῦ κρούου. — Ἄς καλέσωμε κ' ἐδῶ τὸν ἱκανὸν αὐτὸν ἄνθρωπον, νὰ μᾶς δεῖξῃ τί μπορεῖ νὰ γείνη ἡ ζηλεμένη πόλις.

Θύελλα, τὸ νέον δράμα τοῦ κ. Μελά. Ὅλα τὰ γιατροσόφια τῆς δραματικῆς τέχνης κατέβηκαν ἀπὸ τὰ ράφια γιὰ τὴν καταδίκη ἢ τὴν υπερασπίσι τοῦ ἔργου. Ἀκόμα καὶ νέοι κριτικοὶ ἐφύτρωσαν. Κάτι θὰ ἔχη μέσα του «Τὸ Μαῦρον καὶ τὸ Ἄσπρον» ποὺ βάνει σὲ κίνησι τόσον κόσμον. Λένε πὼς τὸ κατὶ αὐτὸ εἶναι δαιμόνιον, ἄλλοι πὼς εἶναι ἐξαορβάλωμα ἄλλοι πάλι πὼς τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος εἶναι πρόσωπα κομφοδίας, ἄλλοι ἄλλα. Ὁ κ. Μελάς ἀμύνεται, εἰρωνεύεται, σκορπᾷ μύθρους περιφρονήσεως, ἀφαιρεῖ ἀπὸ μερικὸς τὴν λεοντήν τῆς σοφίας. Καὶ οἱ ἄνθρωποι κινοῦν τὸ κεφάλι μελαγχολικά.

Ἐνας στρατιώτης, δὲν ἐχαιρέτησε ἕναν ἀνώτερον τοῦ ποὺ περνοῦσε. Ἀπὸ ἀφηρημάδα, ἀπὸ ἀπροσεξίαν ἢ ὅτι ἄλλο. Ἀδιάφορον. Ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ ξήλωσε τὸ στέμμα ἀπὸ τὸ πηλίκιον κλπ. Δίκαιο ἢ ἀδικο, δουλειὰ τῆς ἀνακρίσεως. Κάτι ὅμως μᾶς θυμίζει τὸ γεγονός: πολλές, μὰ παραπολλές φορές στρατιώτης χαιρετᾷ ἀξιωματικὸν καὶ αὐτὸς οὔτε γυρίζει νὰ ἰδῆ, ν' ἀποδώσῃ τὸν χαιρετισμό. Καὶ ὅμως ὁ στρατιώτης ἔχει δικαίωμα νὰ τὸ ἀπατήσῃ. Δὲν ἤξερω τί λέγουν οἱ στρατιωτικοὶ νόμοι. Ἄλλ' ὁ νόμος ποὺ διέπει ὅλους τοὺς ἄλλους νόμους, ποὺ τοὺς ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι, αὐτὸ ζητεῖ.

Παναγύρι σωστό, ἕνα βράδυ στὴν ὁδὸν Σταδίου, τὸ πέρασμα μιᾶς καμήλας, αἰχμαλώτου τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου. Ζωντανὴ πιδ αὐτὴ, ὄχι ἡ γκαμήλα τῆς Ἀποκρηῆς ποὺ τρέχει νὰ δαγκάσῃ τῆς γειτονίας τὰ παιδιά. Δὲν δάγκωνε, μὰ οὔτε ἀγρίευε. Διασκεδάζε ἴσως με τὶς φωνῆς τῶν μικρῶν διαδηλωτῶν ποὺ τὴν ἀκολουθοῦσαν, καὶ ἔδειχνε κάποτε σὰν χαρὰ με τὸ κωμικὸ της τὸ τρέξιμό. Καὶ ἡ σκηνὴ ἔπαινε τελείαν κωμικότητα με τοὺς δύο φαντάρους ποὺ τὴν πήγαιναν δεμένην μ' ἕνα σχοινί. Ἡ καυμένη ἢ αἰχμαλωτος, πόσο βαθεῖα θὰ αἰσθάνεται τὴ μοναξιά, μακριὰ ἀπὸ τὰς συντρόφους της.

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἡ ἠθικὴ τῶν Κρατῶν

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Πῶς σὰς φαίνεται ἡ ἠθικὴ τῶν Κρατῶν;

Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ — Ὀρισμένως πολὺ κατωτέρα ἀπὸ τὴν ἠθικὴν τῶν ἀτόμων. Ὑποθέτετε π. χ. δι' ἡθικὴ τῆς Ἰταλίας, εἰς τὴν περίστασιν αὐτήν, θὰ ἤμπορούσε ὄχι μόνον νὰ τιμῆται ἓνα ἄτομον, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ ἀφίση ἀποσοδήτου ἀκλιδίστου καὶ νὰ μὴ τοῦ παραβλήσῃ σημαντικῶς τὰς κοινωνικὰς τὸν σχέσεις καὶ τὴν κοινωνικὴν του ἀριότητα;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν τὸ ὑποθέτω καθόλου. Καὶ περὶ αὐτοῦ ἀκριβῶς πρόκειται. Ἀπὸ τὸ ἅξιον ἔχομεν συνήθως ἀπαιτήσεις, ποὺ δὲν τὰς ἔχομεν ἀπὸ τὰ κράτη. Καὶ ἀν τοιμήσωμεν νὰ τὰς διατυπώσωμεν κάποτε, μᾶς ἐπιλαμβάνουν, ὅτι ἓνα κράτος δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐκπαισθητικῶν πολιτικῶν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι ρομαντικόν, δὲν ὑποχρεώνεται ἀπὸ κανένα ἠθικὸν νόμον, πολιτικὸν δηλαδὴ νόμον εἰς τὴν περίστασιν, νὰ βλέπῃ τίποτε ἄλλο εἰς τὴν ζωὴν του, παρὰ τὸ συμφέρον του καὶ μόνον τὸ συμφέρον του. Διαφορετικῶς εἶναι ἓνα κράτος μὲ ρομαντικῶν πολιτικῶν, μ' αἰσθητικῶν πολιτικῶν, προσωρισμένον νὰ πληρῶνῃ πάντοτε πολὺ ἀκριβὰ τὴν αἰσθηματολογίαν του.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὅσοι καὶ ἠθικὴ διὰ τὰ κράτη εἶναι ρομαντισμός;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἔτσι φαίνεται. Εἰς τὰς περιστάσεις ποὺ τὸ ἄτομον χαρακτηρίζεται κακόπιστον, ἀνήθικον, πλεονεκτικόν, ἀτιμωμένον, μὲ μιαν λέξιν, τὸ κράτος ὀνομάζεται ἀπλοδοκία σφοδρῶν, θεικῶν καὶ κἀκοχον μίαν ρεαλιστικῶν πολιτικῶν. Καὶ πάλιν, ἓνα ἄτομον, ποὺ τιμῆται εἰς τὴν ζωὴν του καὶ τὰς σχέσεις της τοῦς ἠθικῶς κανόνες, τοὺς καθιερωμένους ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὴν βιολογικὴν ἀκόμη τάξιν, δὲν χαρακτηρίζεται εἰρωνικῶς ὡς ρομαντικὸν καὶ ἀπλῶς αἰσθηματολογικόν, ἀλλὰ ὡς ἄτομον, ποὺ δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ καθήκον του καὶ ὡς τοιοῦτο ἄξιον τῆς ὑπολήψεώς μας καὶ δικαιούμενον εἰς μιαν καλὴν θέσιν, μεταξὺ τῶν τιμῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ πῶς συμβαίνει λοιπὸν ἡ ἠθικὴ τῶν κρατῶν νὰ εἶναι τὸσον ριζικῶς διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἠθικὴν τῶν ἀτόμων καὶ πῶς συμβαίνει εἰς τὰς περιστάσεις ἀκριβῶς, ποὺ ἀτιμᾶται τὸ ἄτομον, τὸ κράτος ὄχι μόνον νὰ μὴ ἀτιμᾶται, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ χάσῃ τίποτε ἀπὸ τὴν ἐπιβλεψὴν του εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ἐθνῶν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Αὐτὸ εἶναι ἓνα περίεργον, ἀλλὰ καὶ πολὺλοκον ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἴσως θὰ ἐξετάσωμεν εἰς ἄλλον ἐυκαιρίαν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος μίαν λεπτομέρειαν τοῦ ζητήματός με ἀποσοχολεῖ.

Ὁ ΜΑΘ. — Ποία;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἠθικῆς τῶν κρατῶν ἐπὶ τῆς ἠθικῆς τῶν ἀτόμων. Τὸ κακὸν παραδειγμα! Καὶ ἀν τὸ ὑπὲρ ὅσον φιλεῖ, ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι, μισήσονται τοὺς ἀρχοντας, πῶς θέλετε τὸ ὑπὲρ ὅσον αὐτὸ νὰ ἐξοκολογήσῃ ἀντιτάσασιν, ἠρωτικῶς καὶ ἐπὶ ζῆμιά του, τὴν ἠθικὴν τὴν ἰδικὴν του πρὸς τὴν ἠθικὴν τῶν ἀρχόντων.

Ὁ ΜΑΘ. — Θέλετε νὰ πῆτε ὅτι τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἀπλῶς πολιτικόν, ἀλλὰ καὶ παιδαγωγικόν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Περί αὐτοῦ πρόκειται. Καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς νομίζω ὅτι οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ παιδαγωγοὶ ἔχουν καθήκον νὰ ἐνασχοληθῶν σοβαρῶς περὶ τοῦ ζητήματος.

Ὁ ΜΑΘ. — Εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς τὸ ὑποδείξωμεν; Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἄν εἶχαμεν τὰ μέσα νὰ τὸ κάμνωμεν, θὰ ἦτον εὐχῆς ἔργον.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Bürger «Ελευνόρα». Μετάφρασι Παύλου Γρευτοῦ. Ἀλεξάνδρεια.

Ο γιατρός κ. Παῦλος Γρευτός, ὁ πιὸ ἀξιοσεβαστός ἀπὸ τοὺς λογίους τῆς Ἀλεξανδρείας, μᾶς ἔχει δώσει ἔως τώρα, ἐξὸν ἀπὸ τὴ λιγοστὴ πρωτότυπη φιλολογικὴ ἐργασία του, καὶ μίαν ξεχωριστὴν γιὰ τὴν ἐλλεικρινειά της καὶ τὴν καλλιτεχνικότητά της μετάφρασιν πολλῶν τραγουδιῶν τοῦ Ἅϊνε. Μὲ τὴν ἴδια δεξιότηχίαν μᾶς δίνει τώρα καὶ τὴν μετάφρασιν τῆς Ἐλευνόρας τοῦ Γερμανοῦ Bürger. Ὅσοι ἐνυχε νὰ διαβάσωμεν στὸ πρωτότυπον τὸ ὑπέροχον αὐτὸ τραγοῦδι, ποὺ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πολυτιμότερα στολίδια τῆς γερμανικῆς φιλολογίας, θὰ ξέρουν τί δυσκολίαι ἔχει νὰ νικήσῃ ὁ μεταφραστῆς καὶ πόσο ποιητῆς, πρὸς νὰ εἶναι ὁ ἴδιος γιὰ νὰ μεταφέρῃ καὶ στὴ γλῶσση του ὅλες τὶς θαυμαστὰς εἰκόνες, τὸν θόρυβον τῶν συλλαβῶν, τὴν γοργότητα τοῦ στίχου, τὸν πλοῦτον τῆς ὁμοιοκαταληξίας, τοὺς παραστατικὸς ἤχους ποὺ πλημμυροῦν τὸ πρωτότυπον.

Ἡ Στάελ στὸ περίφημον βιβλίον της «Ἡ Γερμανία», μιλιώντας γιὰ τὴν Ελευνόρα τοῦ Bürger, λέει: — δὲν ξέρω ἂν εἶναι μετάφρασμα στὴ γαλλικὴ γλῶσση; μὰ θὰ ἦταν πολὺ δύσκολον νὰ μεταφέρῃ κανεὶς νὰ ἐκφράσῃ ὅλες τὶς λεπτομερείαις εἰτε μὲ τὴν πρόζαν μας, εἰτε μὲ τὸ στίχον μας. ... Στὴν ἀγγλικὴν ὑπάρχουν τέσσαρες μετάφρασεις τοῦ τραγοῦδι τοῦ Ἐλευνόρας; μὰ ἡ καλύτερη ἀπ' ὅλες, χωρὶς σύγκρισιν, εἶναι ἡ μετάφρασις τοῦ Σπένσερ τοῦ ποιητῆ, ποὺ ἐγνώριζε παραπολὺ τὸ ἀληθινὸ πνεῦμα τῶν ξένων γλωσσῶν. Ἡ ἀναλογία τῆς ἀγγλικῆς μὲ τὴ γερμανικὴ τὸν ἐβοήθησε νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἐντέλειαν τὴν πρωτοτυπία τοῦ ἔργου καὶ τῆς σκηνουργίας τοῦ Bürger. ...

Στὴ γλῶσση μας τὸ τραγοῦδι τῆς Ἐλευνόρας τὸ εἶχαν μετάφρασι ἄλλοτε ὁ κ. Ἄγγελος Βλάχος στὴν καθαρεύουσα καὶ ὁ ἀλησμόνητος Μαβίλης στὴ δημοτικὴ. Εἶναι εὐτύχημα αὐτὸ, ἐπειδὴ μὲ τὴν παραβολὴν θὰ μπορέσωμε νὰ ἐκτιμῆσωμε καλύτερα τὴν μετάφρασι τοῦ κ. Γρευτοῦ. Ἐχω ἐμπρός μου καὶ μίαν μίμησιν τοῦ Γάλλου Gérard de Nerval. Μὰ ὁ βιβλίου αὐτοῦ μελετητῆς τῆς γερμανικῆς φιλολογίας καὶ συνεργάτης τοῦ Ἅϊνε, στὴ γαλλικὴν μετάφρασιν πολλῶν τραγουδιῶν του ἀπομακρύνεται πολὺ ἀπὸ τὸ πρωτότυπον καὶ κάπου-κάπου μόνον παρακολουθεῖ ἀπὸ κοντὰ τὸν Bürger. Ἴσως γιὰ τὶς δυσκολίας ποὺ εἶπεν ἡ Στάελ. Παίρνω ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Βλάχου καὶ τοῦ Μαβίλη καὶ ἀπὸ τὴν μίμησιν τοῦ

G. de Nerval, ὅπου ἀκολούθησε κάπως τὸ πρωτότυπον, καὶ τὸ παραβέλλω μὲ τὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Γρευτοῦ:

Ἄλλ' αἴφνης ἐν στιγμῇ μὲ πίπτει, ὦ! φρικτὴ ποῖα! τοῦ μαχητοῦ ἡ λοφιά, ὡς ἴλη σεσηπῖα, πίπτει ὁ θώραξ, ἡ στολή, γυμνὴ τοῦ μέν' ἡ κεφαλή, κ' εἰς χεῖρας τοῦ ἐφάνη κλεψύδρα καὶ δρεπάνη.

Ἀπέστη ἄμα πτερωθεὶς ὁ μαύρος φλόγος πνέων, καὶ χάος ἔπ' αὐτὸν εὐθὺς ἠνοιχθὴ σκοτεινῶν φωνῶν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, ἐξ ἔδου θόρυβος φωνῶν, ἡ Λεωνόρα φροῖσαι... μὴ τὴν ζωὴν θ' ἀφῆση; (Α. Βλάχος.)

Καὶ τῆρα ἐκεῖ! γιὰ τῆρα ἐκεῖ! τί φρικτὸ θάμα ἐγένετο μὲ μιὰς τὴν ὥρα ἐκείνῃ! Τοῦ καβαλλᾶρος ἡ ἀρματοσιά, σὰν ὄσκα χυλασμένη πέφτει κομματιασμένη. Γυμνὸ καὶ κἀκαλο ἐγένετο ἡ κεφαλή του δλη σκέλεθρον τὸ κορμί, δρεπάνι στὸ ἓνα του κρατέει καὶ σι' ἄλλο μανταροῦλε. Ψηλά τὰ πόδια σπῶνε τ' ἄλλο ἐνῶ φυσοῦσε καὶ σπῶδες ἐπετόσο. Καὶ χροῖ! ξάφνου ἀπὸ κάτω της στήθς γῆς τὰ μαῦρα ἐβούλιαξε κ' ἐχάθη. Ὁθραῖσιν ἀκούει ἀπὸ ψηλά, μέσα στὸ λάκκον ἡχάει καὶ τῆς Λεωνόρας ἡ καρδιά στὰ λίσσια σπαρτάει. (Α. Μαβίλης) ἀνεκδότος.

Le cheval, vomissant des feux,
S'abîme! et de l'homme (ô prodige!)
Un vent souffle les noirs chieveux
Et la chair qui s'envole en poudre...
Puis, à la lueur de la foudre,
Découvre un squelette hideux!
(G. de Nerval).

Μὲ κῆρα ἐκεῖ! Γιὰ μιὰ στιγμῇ θάμα φρικτὸ στὰ μάτια! Τοῦ καβαλλᾶρος τὸ πετοὶ Ἀπὸ πάνω του κομμάτια Σὰν ὄσκα τοῦσκεπτε ἀπαλή. Καύκαλο μὲν' ἡ κεφαλή! Καὶ σκέλετὸς ἐφάνη, Κρατᾶντας τὸ δρεπάνι.

Φυσομῶντας τᾶλλογο, Στὰ δυὸ του πόδια ἐστάθη. Καὶ χροῖ! μπροστὰ στὰ μάτια της Ἐχάθη κ' ἐχάθη. Ὁθραῖσιν ἐπάνω δυνατὸ! Ὁ λάκκος βγάζει βογγητό! Κ' ἡ Ἐλεωνόρα μένει Σὲ μισαποθαμένη! (Π. Γρευτός).

Γιὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ Μαβίλη ὁ μακαρίτης ὁ Πολυλάς, συγκρίνοντάς τὴν μ' ἐκείνην τοῦ κ. Βλάχου, στὸ βιβλίον του «Ἡ Φιλολογικὴ μας Γλῶσσα» λέει: — ποῖος

δὲν αἰσθάνεται εἰς τὴν δευτέραν ταύτην ἐρμηγίαν (τοῦ Μαβίλη) λακταριστὴν ζωὴν, ποῖος δὲν αἰσθάνεται εἰς τὰς ἀναφερόμενας στροφὰς τὸ ὄνος ἐκείνο, τὸ ὁποῖον προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν μας αὐτὸ τὸ γερμανικὸν ἀρετοῦργημα; Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ κ. Βλάχος ἐπέλεσεν εἰς στενότερον ὅριον τὴν στροφὴν τοῦ γερμανοῦ ποιητοῦ, ὥστε κατ' ἀνάγκην ἀκρωτηρίασε τὸ περίμετρον τῆς ποιητικῆς εἰκόνας, καὶ εἰς τὰς λεπτομερείαις καὶ εἰς τὸ σύνολον, ἀλλὰ τοῦτο προσήλθεν, ὄχι ἀπὸ ἀτεχνίαν τοῦ σκηνουργοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀνεκτικότητα τῆς γλώσσης, τὴν ὁποῖαν ἐπροτίμησεν ὁ ἄλλος μεταφραστὴς ἐπὶ ὄριον καταλληλότερον, ὥστε ἐκπετόσθη ὡσεὶ νὰ ἀποδοθῇ πιστῶς ἄμα καὶ ἐκφραστικῶς τὴν δυνατὴν φράσιν, τὴν γοργότητα καὶ τὸν ἄκρον φαντασιακὸν χαρακτηριστὸν τοῦ πρωτοτύπου, ν' ἀνταγωνισθῇ πολλὰς φορὰς ἐπιτυχῶς πρὸς τὴν εὐπορότερον καὶ πνευματικώτερον ἴσως τῶν γλωσσῶν, πρὸς τὴν Γερμανικὴν.—

Θαρρῶ, πῶς τὰ ἴδια μποροῦμε νὰ εἰποῦμε γιὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Γρευτοῦ καὶ ἀκόμη πῶς ἐπὶ τὴν σύγκρισιν δὲν βγαίνει καθόλου ζημιωμένη ἀπεναντίας μάλιστα, μὲ τὸ μέτρο ποὺ μεταχειρισθῆκεν ὁ κ. Γρευτός, «τὸ στενότερον ὅριον» τοῦ Πολυλά, μὴ δεῖχεται πόσο ψηλὰ ἀνέβασε τὴν μεταφραστικὴν του δύναμιν τὸ ποιητικὸν αὐτὸ ἐριτοῦργημα δὲν χάνει τίποτε ἀπὸ τὴν ὁμορφίαν τοῦ πρωτοτύπου ὑπάρχουν στὴν μετάφρασιν στροφές, ποὺ μᾶς κάμουν νὰ τὴν ἀναγνωρίσωμε γιὰ καλύτερη ἀπ' ὅλες καὶ νὰ τὴν λογαριάσωμε σὰν ξεχωριστὴν δημιουργικὴν ἐργασίαν μέσα στὴν νεο-ελληνικὴν ποίησιν.

Φώτου Γιοφύλλη «Ἀρχοντικά», Ἀθήνα 1913

ΕἸΝΑ σύντομον βιβλίον στίχων, ποὺ τὸ ἐξώφυλλόν του στολίζεται μὲ δέκα θυρεοὺς— ὅσα εἶναι τὰ ποιήματα— καὶ ὅπου ὁ κ. Γιοφύλλη θέλει νὰ τραγοῦδήσῃ τὴν περασμένην Ἐπτανησιακὴν ἀρχοντιά. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ποιητῆς εὐτυχε νὰ ζῇ ὁ ἐποχὴν κάπως ἀπομακρυσμένην ἀπὸ τὸν καιρὸν ποὺ ἐξέοσαν οἱ ἀρχόντοι στὰ Ἐπτάνησα, τὰ τραγοῦδιά του δὲν μᾶς παρουσιάζουν ἐκείνο, ποὺ θέλει νὰ μᾶς παρουσιάσῃ. Καταλαβαίνει ἀμέσως κανεὶς πῶς μιὰ συγκρατημένη μᾶς φαντασία προσπαθεῖ νὰ μῆν' ἔμενα στὴ ζωὴ καὶ τὸ πνεῦμα περασμένης ἐποχῆς, μὰ δὲν τὸ κατορθώνει, ἐπειδὴ δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκόλον τὸ πρᾶγμα. Ἐπειδὴ τὰ «Ἀρχοντικά» ἐπομένον τραγοῦδιαν ψεύτικα στὸ βάθος τους καὶ μὲ κηκόχρωμην τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς, ποὺ θέλουν νὰ ἱστορήσωμεν. Εἶναι φανερότατον, πῶς οἱ ἀρχοντίσσης καὶ οἱ ἀρχοντοπούλας τῶν «Ἀρχοντικῶν» κινδύναι, στοχάζονται, μιλοῦν ὅπως ὁ κ. Γιοφύλλη δὲν ἀσπαστικῶς ἀνθρώπος. Ἀπὸ βέβαια τοὺς ζημιώνων πολὺ καὶ δὲν τοὺς δίνει τὴν πνοὴν ἐκείνην, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ μᾶς φέρῃ τὴν αἰσθητικὴν συγκινήσιν.

Ὁ κ. Γιοφύλλη μᾶς δουλεύει ἀρκετὰ καλά τὸν στίχον τὶς περισσότερες φορὰς καὶ κάπου-κάπου δεῖχεται καὶ κάποια ποιητικὴ πνοή, ἰκανὴ νὰ μᾶς τραβῆσῃ τὴν προσοχὴν κ' αὐτὸ εἶναι ἐγγύησις πῶς θὰ μᾶς πῇ καλύτερα πράγματα, ὅταν κἀκοχὴ νὰ μᾶς λέῃ γιὰ «Σανγκουε μιλὲ» ἡ κατορθώσῃ ἡ φαντασία του νὰ μῆν' ἐβλιθῆται στὴν περασμένην ἐποχὴν καὶ ἡ σκέψιν του ν' ἀφομοιωθῇ περισσότερον μὲ τὴν σκέψιν κάποιου ἀρχοντίσσης καὶ ἀρχοντοπούλας, μὰ ὄχι σὺν αὐτῆς ποὺ μᾶς τὴν παρουσιάζει μὲ τέτοια λόγια:

Στὸ νου της τὸν εὐγενικὸν ἢ σκέψιν τοιχυροῦσε τῆς στενωχόσσης τῆς ζωῆς; Ἀχ, τὸ χυδαῖον τὸ χροῖ Ὁχλων καὶ νοικοκυνηδων! Ἀπὸ τὴν τυραγνοῦσε. Σκέφεται:— Ἀυτὴ ἡ ἀσέβεια τάχα ποῦ θὰ μᾶς φέρῃ;

πλήν τού θείου, τού έν τή τοκογλυφική επαγγέλματι αΐτου διαρκώς έχοντος έλαστικότητην την συνειδησίον του, τού τόσω έν τούτοις ανυπόδοτο, προκειμένου περι των προλήψεων αι όποιαι άφορμώσι την κοινωνικήν όπόλησιν, έχει και έν πρόσκαιον επηρεασμόν, εις βραχείας αλλά τόσω εμφαντικές εμφανίσεις εκπροσωπών χαρακτηριστικώτατη την αντίθεσίον εις την αντίληψιν των νοσοκομείων λαϊκήν αντίληψιν και φιλοσοφίαν.

Εις την άφήγησιν τής έποθέσεως ένδιέτριψα όσα περισσότερα μοι επέτρεψεν ο άλλος χώρος διότι πάντοτε έδωάρησα ότι ή εύσυνείδητος και κατά τό δυνατόν λεπτομερής τοιαύτη άφήγησις σχεδόν αναπληροί την άνάλυσιν, ή όποια πάντως θα έπρεπε να γίνη εις την περίστασιν ταύτην πολύ μακροτέρα. Εις ταύτην άπλώς θα προσθέσω ότι τό ως άνω έπιτυχές τόσω από συλλήψεως όσα και από θεατρικής εκτέλεσεως θεάμα του κ. Σπύρου Μελά είναι καθ' όλα άντάξιον των δυνατών μέχρι τούδε έργων του, διήγειρε δέ ζωηρότατον και άδιάπτωτον τό ένδιαιφέρον του κοινού.

Η κυρία Κυβέλη ως Άνθή ήτο όποιαν άκριβώς άνειροποίησεν αυτήν ο συγγραφέας; όχι άλλώτερον ή κυρία Γαλάτη ως Μαργαρίτα. Ο κ. Γαβριηλίδης ως Κώστας εκόλουσε δοκιμώς τον άχαριν δόλον του. Ο κ. Βογιάσεως ως Άλκης διηρξεν υπεράγαν σαρκαστής και άποφθεγματικός, ιδίως κατηγορηματικός; και τό περισσότερο ειρωνικόν ή σαρκαστικόν, τό κάπως ελαφρότερον, κάποιον όντω όμοιος όνοιει fantaisie, θα έμετρήατε την απόλυτον ικαρότητα εις μόπου τους λόγους του Άλκη όπου ήδη είναι πλέον ή άριστη.

Το «Ζενγάρωμα» κομωδία εις πράξεις 3, από Γρηγορίου Ξενοπούλου.

ΔΥΟ οικογένειαι τής παλαιάς και τόσω εύγενικής άριστοκρατίας τής Ζακύνθου θέλον να ενώσουν διά γάμου τά τέκνα των. Ο άρχηγός τής μιάς διοτάζει πρό τής άνωπαθείας ή όποια φαίνεται ύφιστάμενη μεταξύ τούτων. Τοιάντιον ο άρχηγός τής άλλης διαβλέπει έν τή αντίπαθεία άλλων συμπάθειαν λανθάνουσαν και συμβουλεύει, όπως ή συμπάθεια αυτή καταστή εύσυνείδητος, ν' άπομονωθούν αι δύο οικογένειαι εις κάποιαν έξοχόν. Η άπομόνωσις γίνεται. Εις την έρημικήν έξοχόν αι μικροδείξις μεταξύ των επιδόξων έραστών εξακολουθούν, αλλά όπ' αυτάς ύφίσταται πλέον πράγματι, άν και διάχυτος άκόμη, ο έρωσ τής παρθένου. Η τελεία του εκδήλωσις, ως και ή γένεσις αυτού παρα τή άρσενι, θα προκληθής μετ' αὐ πολλύ από την ζηλοτυπίαν. Πραγματικώς καταφθάνουν εις νέας και μία νέα εις την έξοχόν. Η νέα έρωτοτροποΐσα μέ τον έπίδοξον νυμφιον έξάπτει την ζηλοτυπίαν τής δι' αυτόν προσοριζομένης νύμφης; ο νέος έρωτοτροποΐων μέ την έπίδοξον νύμφην έξάπτει την ζηλοτυπίαν του δι' αυτήν προσοριζομένου νυμφίου. Έξ ού και πάλιν έρξι, αλλά ή τελευταία, απόλήγουσα εις περιπαθ ήρωτικήν περιπατην.

Τό νέον έργον του κ. Γρ. Ξενοπούλου, τό όποιον ένέχει όχι άλλως, έπιτυχη δέ ζωηρωτικήν ήθογραφίαν, έχει επί πλέον χαριεντα και τερπνόν διάλογον και όχι όλίγα κομικά επεισόδια. Εθαρεστέι τοιουτοτρόπως, αλλά διατ ή εύχαριστήσως την όποιαν προσενη είναι υπεράγαν ήρεμοι και άρκετά άνογοι; Έν προτάρρημα του διηγηματογράφου, τό όποιον παρα τή δραματική άποτελει σχεδόν έλάττωμα, είναι ο παρασπόλε λεπτολογημένω και εις τ' αυτά ένδιατροβίων διάλογος. Αι σκηναί των δύο Ζακυνθίων οικογενειαρχών αι όποιαί θα άνεγεινάσκοντο άκόπως; άκούόμεναι σχεδόν κουράζουσιν. Η μεγάλη δέ προσοχή του

συγγραφέως εις τάς λεπτομερείας αυτών τον έκαμε να μή άντιληφθή ίσως, ότι ή ιστορία των δύο άκουσίον μελλονύμφων, δέν έχει σκηνάς δυναμένας παρά, μάτι να έλευσόν ίσχυρώς τό ενδιαφέρον του κοινού, ότι πρόκειται περί επεισοδίων υπεράγαν παιδαριωδών και ότι τον χαρακτηρη τοϋ παιδαριωδους τον καθιστά ξε άντιθέσεως άκόμη έντονώτερον τό γεγονός ότι και ο μελλονύμφος και ή μελλονύμφος έχουν εμφάνισιν και παραστασιν όχι μικρών παιδίων, αλλά νέων ώρίμων πρός γάμον. Εις την «Μονάκριβην» τούαντιον, τά «παιδιά», είναι πολύ περισσότερον παιδιά, αι δέ μεταξύ των σκηναί άσυγκρίτω τή λόγω ζωηρότεροι, δραματικώτεροι. Τά όποια όλα σημαίνουν ότι άν περιορισθή κάποια γεροντική γλωσσάλγεια, όσωδύποτε ένδιαφέρουσα και άν είναι, και ιδίως άν τονωθή τό μέρος τό έρωτικόν με σκηνάς κομικώτερας ή δραματικώτερας, τό «Ζενγάρωμα» θα είναι όσα και ή «Μονάκριβη» έργον έπιτυχές.

Η εκτέλεσις υπήρξεν άριστή, και τό κοινόν χειροκροτήσεν, όχι μεθ' ής ζωηρότης χειροκροτεί τά έργα του κ. Ξενοπούλου.

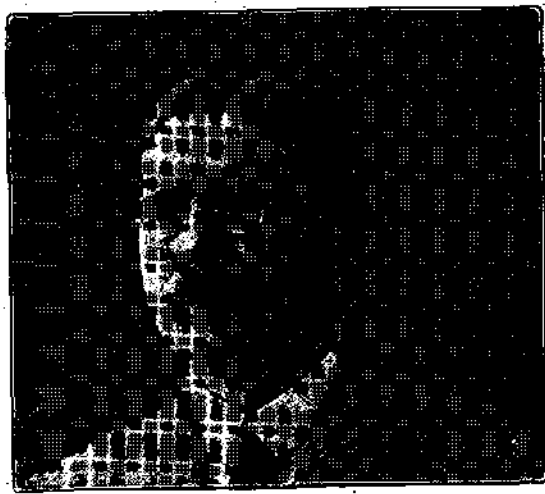
ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗΣ

ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΜΑΣ

Paul Marc

Ο άειμνητος Κάρολος Κρουμπάχερ ήμπορεί κανείς να ειπεί ότι είναι ιδρυτής νέας επιστήμης, τής Βυζαντινολογίας. Αυτός με τους πολυτελείς του μόχθους εκίνησε τό παγκόσμιον επιστημονικόν ένδιαφέρον διά την ελικρινή και άπροκατάληπτον έρευναν του μεσαιωνικού Έλληνισμού. Συνέτριψε τά παλαιά είδωλα τής πλάνης και ήνοιξε νέους ορίζοντας και έπαρουσίασεν ένα Βυζάντιον μεγαλονόητον, έκπολιτιστικόν, δημοουργικόν, μέ την άσπιλον άλουργίδα του, την άπαστραπτουσαν από μεγαλειον και αλήγην. Και μαζί με τον έρωτα των όσων ενέπνευσε προς μελέτην του μεσαιωνικού Έλληνισμού, έγινε ιδρυτής νέας σχολής φιλελληνισμου. Και ή νέα αυτή σχολή δέν κατατριβεται μόνον εις πλατωνικόν θαυμασίον των μαρμαρών τής παλαιάς εκκλησίας και εις ήμινος προς τό ιδεώδη τής κλασικής Ελλάδος. Είναι φιλελληνισμός πολύ θετικώτερος του συνδέει την έλληνικήν άριστοκρατίαν με τά άπαράγραπτα δικαιά της νέας Ελλάδος. Ημεΐς τά 10 έκατομύρια των Έλλήνων, τό Βυζάντιον τό αίσθανόμεθα βιθύτερα από πᾶσαν άλλην περίοδον του έννοικού μας βίου διότι παραδόμεσι, ήθη, θερηκεία, όλος ο έθνικός μας βίος συνδέονται με τους άμέσους προγόνους μας που έξύμνου τον θεόν υπό τους θόλους τής Αγίας Σοφίας και ήγωνίσθησαν με τον Παλαιολόγον διά να δώξασουν την πτώσιν τής Πόλεως. Τούς δεσμούς αυτούς τους φυσικούς τους ένισχύει ή φιλολογική Σχολή του Κρουμπάχερ διά τής επιστήμης και εξαίρει τά δικαιώματα των κληρονόμων επί τής περιουσίας των πατέρων.

Ένας από τους εκλεκτούς μαθητάς τής Σχολής αυτής είναι και ο κ. Ραυί Marc που φιλοξενούν τάς ήμέρας αυτάς αι Αθήναί. Επιστήμων με σφρίγος, μόλις 35 ετών, θαυμαστής του μεγαλείου του μεσαιωνικού Έλληνισμου θαυμαστής και τής νέας Ελλάδος ή όποια βαινει γοργά προς συνείδησιν τής ιστορικής ζωής του Βυζαντίου, φιλέλλην άληθής, ύπερμαχος τής ζωντανής μας γλώσσης — διότι με την γλώσσαν αυτήν θα έπιταχυνθή ή έν τή Ανατολή όλοσχηρή κατάχυσιν του Έλληνισμου ως εκπολιτιστικού παράγοντος, — ήλθεν από τό Μόναχον διά πρώτην φοράν εις την πρωτεύουσάν τής μεγαλυνθείσης Ελλάδος προς μελέ-

PAUL MARC Φωτ. Ε. Ξενοπούλου

την των χειρογράφων τής Έθνικής Βιβλιοθήκης. Εις την Ανατολήν είναι ή τρίτη φορά που έρχεται. Τή 1906 έμελέτησε τάς βιβλιοθήκας του Αγίου Όρους, άποθησαυρίζων τους κατεσκαμμένους ήμινους του Ρωμανού χάριν τής εκδόσεως του Κρουμπάχερ ο όποιος άφιέρωσεν όλην του την ζωήν προς μελέτην του Πινδαρου του Χριστιανικού Έλληνισμου. Ήδη ο έν Βερολίνο κ. Ρ. Maas φιλοτιμείται να φέρη εις φώς τό κλασικόν έργον του προφώρος εκλιπόντος διδασκάλου, διά τό όποιον όχι μικράν συμβολήν συνεισφέρει και ο κ. Marc. Τή 1911 τον συνήντησα έργαζόμενον εις την βιβλιοθήκην τής Πατρικου, ερευνώντας τά ιστορικά χροσσοβούλλα και συγίλλια χάριν τής κολοσσιαίας εκδόσεως την όποιαν ανέλαβεν ο διεθνής σύνδεσμος των Ακαδημειών.

Η κριτική και πλήρης εκδοσις των βυζαντινών έγγράφων, μέλλουσα να περιλάβη περι τους 15 τόμους άνετέθη εις τον κ. Marc ο όποιος, νεαρώτατος, έδημοσίεουσεν τό 1903 τό: Plan eines Corpus der Griechischen Urkunden des Mittelalters und der Neuerehen Zeit. Διά την εκδοσιν δέ αυτήν του πολυτίμου Corpus οιονει ως κριτικήν και προπαρασκευην έγραψε τό έργον αυτό: Ιστορία και τεχνική των Βυζαντινών έγγράφων, βραβευθέν τή 1908 υπό τής Βαυερικής Ακαδημίας εκ του κληροδοτήματος Ζωγγάφου.

Ο κ. Marc μαζί με τον κ. Heisenberg διευθύνει την Byzantinische Zeitschrift, συνεχίζων τό μέγα έργον του άειμνήστου διδασκάλου.

A. K.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΑΡΑ την παραλίαν του δίωρον περίκου άπέχοντος προς βορράν του Λαυρίου όρου Βρωμοπρόσα άνεκαλύφθη πλησίον των εγκαταλελειμμένων οικημάτων τής Εταιρείας των μεταλλείων, εις μικρόν βάθος υπό τό σημερινόν έδαφος στρώσις άρχαίου δωματίου κοσμομένη διά παραστάσεως εκ μωσαϊκών. Εικονίζονται έντός τετραγώνου πλάτους 1.50, κλασιουμένου υπό ώραϊον μαιανδρικόν σχήματος, γυμνός άθλητής κρατών άλτήρας και έτοιμος να δρομήσῃ προς κήδημα. Μεταξύ των ποδών του ύπάρχει ή έπιγραφή Βλᾰσιος

εποίησε. Τό μωσαϊκόν είναι μετρίως τέχνης των τελευταίων ρωμαϊκών χρόνων.

Έν τή συνοικία Δούκα των Αθηνών, όπισθεν του ζυθοποιείου Φιξ, εκσθήεν τό ύψιστόν, σκαπτομένων των θεμελίων του μανδροτοίχου του οικόπεδου του Ομ. Ποδάντζη άνεκαλύφθησαν τρεις μαρμαρίνοι κωνίσκοι μετά των έπιγραφών Σέναν Διονυσίου Είκασις και Δανίην Νικαγόρου Φυγάτη, καί Ήδεια Δημητρίου Εδωνυμέως Φυγάτη, Ήρακλείτου Ήλευσινίου γυνή. Πλησίον των κωνίσκων εφερέθη και όραία μαρμαρίνη ύδρία περιέχουσα κεκαυμένα όστά νεκρού; έν άργυροϋν άγγεϊον και όλίγα χρυσά φύλλα εκ νεκρικού στεφάνου.

Έν ταϊς ύπό του Γερμανικού άρχαιολογικού Ίνστιτούτου ενεργουμέναις έν Τριυθή άνασκαφαϊς επί τής κλητύς του άπέναντι τής άκροπόλεως λόφου, άνεκαλύφθη μέγας θολωτός τάφος, όστις δυστυχώς, ως εφανή εκ τής άνασκαφής, είχε συληθή ήδη άπ' άρχαίων χρόνων, είχε δέ χρησιμοποιεθη κατά τους βυζαντινούς χρόνους ή επί τουρκοκρατίας ως έλαιουτριβειον, και εκάλυφθη μετά ταύτα εκ νέου.

Συλλογή πάντων των ελληνικών νομισμάτων. — Ο έν Μονάχη μέγας εκδοτικός οίκος Bruckmann, τή συστάσει τής Ακαδημίας του Βερολίνου και πάντων των μεγάλων νομισματολόγων τής Ερώπης, άπεράσισε να προβή εις την εκδοσιν μεγάλης συλλογής πάντων των σφριζομένων άρχαίων ελληνικών νομισμάτων. Τό βιβλίον πλην του κειμένου θα περιλαμβάνη 1500 περίπου φωτοτυπικούς πινάκας; ή διαπάνη προοιπελογισθη εις ήμισυ περίκου έκατομύριον. Η διεύθυνσις του έργου, εις ο θα μετάσχουσι πάντες οι έν Ερώπη νομισματολόγοι, άνετέθη εις τον διευθυντήν του Έθνικού ήμυν Νομισματικού Μουσείου κ. I. Σφορόνον, όστις ανέλαβε συγχρόνως την έπεξεργασίαν των άττικων νομισμάτων και των νομισμάτων τής νέας Ελλάδος. Καθά λέγεται, τό έργον θα είναι έτοιμον μετά διαετίας, θα άφιερωθή δέ εις τό ελληνικόν Κράτος επί τή έκατοστή επέτειώ τής ελληνικής άνεξαρτησίας. K.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ο κ. Γ. Βεντήσης δίνει εις την «Νέαν Ελλάδα» τρία επίκαιρα σκίτσα από τό «Μέγало Έπιτελείον»: του Δουσμανη, Μεταξά και Στρατιγού; λίγες χαρακτηριστικές γραμμές. Άς τους γνωρίσωμε κ' ήμεις:

ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ — Γενικόν χαρακτηριστικόν του άρχηγού του Έπιτελείου, δέν είναι συμπάθης. Ο ίδιος εμπορώ να τό βεβαιώσω. Τρεις ήμέρας μετά τό Σαραντάπορον εις την Κοζάνην ειχα την άφέλειαν να του ζητήσω έγγραφον έλευθέρως κωλοφορίας ως δημοσιογράφος και με έρωδιάσε με έγγραφον απελάσεως. Αλλά αι πολύ γοητευτικά φρασινγματα σπάντως είναι άρχικαί. Και μεγαλύτερα άρετη του Βήκωρος Δουσμανη είναι αυτή. Επισβάλλεται ξε ιδιοσυγκρασίας. Εις τό Έπιτελείον οι άλλοι είναι ίσως πολυμαθέστεροι, νοήμονες όπως αυτός, εργατικώτεροι εκλειών. Αλλά ο Δουσμανης είναι φύσει ή δεσπόζουσα μορφή. Αποτελει τον τόνον του Μεγάλου Έπιτελείου και τό δικοικόν κέντρον. Πολλάκις εμπνέει και οι άλλοι εκτελοΐν πάντοτε όμωσ διοικει. Σχεδόν έκαμνε τό ίδιον και ως ύφιστάμενος. Πέρουιν άκριβώς αυτήν την εποχήν ήτο άντισυνταγματάρχης. Τώρα τον βλέπομεν ύποστράτηγον, Έπιτελάρην και Γενικόν ύπασπιστήν του Βασι

λέως. Ἴσως αὐτό δὲν εὐχαριστεῖ τοὺς πολλοὺς. Καμία ὁμως ἀντίρρησης.

ΜΕΤΑΞΑΣ — Ἐάν ἴδῃτε τὸν Μεταξάν με κοστούμι περιπάτου εἰς τὸν δρόμον, εἶναι εὐτραφὴς ἄσως με εὐχάριστον φυσιογνωμίαν. Ἡ στολή τοῦ ταγματάρχου τοῦ Μηχανικοῦ σὰς τὸν παρουσιάζει τύπον ἀβροτάτου ἀξιωματικοῦ. Ἐάν τὸν παρακολουθήσετε πολὺ ἐγγύτερον ἀναγνωρίζετε ἀδιστακτικῶς ἕνα ἐκτάκτως καλλιεργημένον τύπον ἐπιστήμονος ἀξιωματικοῦ, με ἀριτίαν γνῶσιν καὶ θαυμασίαν ἀντίληψιν. Αὐτὴν τὴν τελευταίαν τὴν ἐπιστοποίησε με τὴν πτώσιν τῶν Ἰωαννίνων. Εἶναι αὐτὸς πού ὑπέδειξε τὴν ἐπίθεσιν ἀπὸ τῆς Τσοῦκας.

Ἀντιθέτως πρὸς τὸν Δούσημανη, ἀποτελεῖ τὸν πλεόν ἄνετον, μειδιδῶνα καὶ συμπαθῆ τύπον τοῦ Ἐπιτελείου.

Ὁ Μεταξᾶς εἶναι λαμπρὰ καὶ πολιτισμένη πνευματικὴ διάθεσις, ἡ ὁποία κατὰ τὴν πεποιθήσιν μου θὰ διεκρίνετο εἰς κάθε στάδιον. Καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸν στατὸν χωρὶς νὰ συγκαντρῶνῃ τὰ κοινὰ χαρακτηριστικά τῶν συναδέλφων του, ἐμφανίζει ἕνα τάλαντον τελείου Ἐπιτελοῦς, διότι θὰ ἦτο ἕξ ἴσων τέλειος νομικὸς ἢ μηχανικὸς ἢ φιλόλογος.

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ — Δύο μεγάλα γυαλιά, στήριγμα δπως τῶν ἀνθρώπων τοῦ γραφείου, ματαίως προσπαθοῦν νὰ μετριάσουν τὴν ὀξύτητα τοῦ βλέμματος τοῦ Στρατηγοῦ. Ἡ φυσιογνωμία τοῦ Ξενοφῶντος Στρατηγοῦ εἶναι δυὸ μάτια. Καὶ ὁ ἑλαφρὸς ὑποσκασμὸς τοῦ ποδιοῦ δίδει εἰς τὴν ἐμφάνισιν του μοναδικὴν πνευματικὴν σφελτέσαν. Εἶναι σκεπτομένη αἰχμή.

Πολλοὶ προσπαθοῦν νὰ διακρίνουν ἀνισότηας μεταξὺ τῶν δύο — Μεταξᾶ, Στρατηγοῦ — ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου. Ἀπλούστατα συμπληρώνονται. Εἰς τὸν ψυχραίμον καὶ ἐμβρυθὴ κριτικὸν νοῦν τοῦ Μεταξᾶ, ὁ Στρατηγὸς εἶναι κομβίαι νεφρῶν διανοουμένων ἀπαύστως καὶ διαβολικῶς. Ὁ Δούσημανης εἶναι καὶ διὰ τοὺς δύο τὸ τρεῖς οὐνίον.

ΟΔΟΕΝΑ ἔρχονται στὰς Ἀθήνας Ἕλληνας τεχνίται ἀπὸ τὰ ξένα. Φέρουν μαζὶ τοὺς τὴν τέχνην τὴν προηγμένην, καὶ τὸ γούστο τὸ προηγμένον καὶ προσθέτουν ἀκόμα ἕνα παράγοντα διὰ τὴν ζωὴν τῶν Ἀθηνῶν. Τέτοιος παράγων καὶ ὁ κ. Μπούκας ὁ φωτογράφος πού ἔστησε τὸ ἐργαστήριον τοῦ στοῦ τέλους τῆς ὁδοῦ Φιλελλήνων. Καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον ζωγραφικῆς. Μὰ εἶναι καὶ σχεδιαστὴς ὁ κ. Μπούκας. Καὶ στίς φωτογραφίας του βλέπεις πολλὰς φωνὰς ἀληθινῶν καλλιτεχνικῶν συνθέσεων. Πρὶν τοποθετηθῆ ὁ φάκος, δουλεύει τὸ μάτι τοῦ τεχνίτη με γνῶσιν, καὶ μ' ἐπιστήμην, καὶ με αἰσθησὶν λεπτήν. Δημοσιεύομεν στὸ τεύχος αὐτό δύο του φωτογραφίας τοῦ Ναυάρχου Κουντουριώτη καὶ τῆς Δος Κοτοπούλη.

ΕΙΣ τὸ Λιβόρον ἐκδίδονται «*Scritti vari inediti di Ugo Foscolo*». Ὁ ἐκδότης λέγει εἰς τὸν πρόλογόν του διὰ τὰ ἀγνωστα ἀκόμη αὐτὰ τοῦ Φωσκόλου εἶναι ἐκλάμψεις μεγαλοφυίας. Τὸ πλείστον μέρος συμπληρώματα τῶν γνωστῶν σκέψεων τοῦ Ζακυνθίου ποιητοῦ ἐπὶ τῶν μεγάλων συγγραφέων τῆς Ἰταλικῆς φιλολογίας. Ἐκατὸν περίπου νέα ἐπιστολαὶ του γραμμένα Ἀγγλικά καὶ Γαλλικά, δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς ἐκφράσεως ἢ ὁποία κάνει τόσο δρασερὸν καὶ τόσο εὐχάριστον τὴν ἰταλικὴν ἀλληλογραφίαν του.

ΑΠΕΘΑΝΕΝ εἰς τὴν Δουζάνην ἡ Γαλλίς συγγραφεὺς Pierre de Coulevain. Τὸ ἀληθινὸν τῆς ὄνομα ἦτο Fabre. Ἦτο ἡ πλεόν γνωστὴ συγγραφεὺς τῆς τελευταίας δεκαετίας. Τὸ 1897 ἔγραψε τὸ πρῶτον τῆς βιβλίον «*Noblesse Américaine*». Ἐπειτα ἀκολούθησαν «*Eve victoriense*», «*Sur la branche*», «*L'Œuvre inconnue*», «*Au cœur de la Vie*».

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἀπέθανεν εἰς τὴν Βουδαπέστην ὁ Οὐγγρὸς καθηγητῆς Βαρκερῶ, ἕκ τῶν πλεόν φημισμένων ἀνατολιστῶν.

Τὸ Β' γεωγραφικὸν διεθνὲς συνέδριον θὰ γείνη εἰς τὸ Παρίσι τὴν 10 Δεκεμβρίου (ν. ἔ.) 1913. Ἡ Ἑλλάς προσεκλήθη ν' ἀντιπροσωπευθῇ.

Ἀνετέθη εἰς τὸν γλύπτην κ. Δημητριάδην, πού μένει στὸ Παρίσι, ἡ ἐπιτέσις τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ἡ ἀγγλικὴ ἀποστολὴ ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς ἀντιναύαρχον κ. Μάρκ Κάρο ἀνέλαβε ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ναυτικόν.

Ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἐκδοσις εἰς ἕνα ἢ δύο τόμους τῶν διηγημάτων τοῦ συνεργάτου μας κ. Δημ. Βουτυρά.

Εἰς τὴν κενωθεῖσαν βουλευτικὴν ἔδραν τοῦ παρατηθέντος κ. Α. Κορομηλά, ἐξέλεγη ὁ κυβερνητικὸς ὑποψήφιος κ. Ι. Ἀθανασάκης.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σημ. Εἰδικαὶ βιβλιοκρισίαι δημοσιεύονται διὰ τὰ βιβλία, τῶν ὁποίων δύο ἀντίτυπα στέλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα μας. Τῶν ἄλλων ἀπλῶς ἀγγέλλεται ἡ ἐκδοσις.

Τὸ Ἀνατολικὸν πρόβλημα, Γεωργίου Ν. Γκίκα. Βιέννη, 8, Bezirk, Schmidgasse N° 4, φρ. 1.20.

Χριστιανικὴ Κρήτη, ἔτος Β' τεύχος Α'. Ηράκλειον Κρήτης δρ. 4.

Ἡ Ἐξადέλωη, διήγημα Α. Κ. Τραυλαντόνη. Ἀλεξάνδρεια ἐκδ. «Γραμμάτων».

Τὰ Ἐδωγγέλια καὶ ὁ Ἀττιμισμὸς, Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Ἀλεξάνδρεια «Γράμματα».

Περὶ θερησεντικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Μουσουλμάνων καὶ περὶ διοικήσεως καὶ διαχειρήσεως τῶν Ὀθωμ. βακουφίων ἐν Ἑλλάδι, Γ. Α. Ροδοπούλου. Ἀθήναι, τυπογρ. Ἐδστρατίου καὶ Δέλη.

Περὶ τῆς προταθείσης ἀπλοποιήσεως τῆς γραφομένης ἑλληνικῆς γλώσσης, Ἀνδρέου Ν. Σιᾶ. Ἀθήναι, τυπογραφεῖον Σακελλαρίου.

Τὰ Πρῶτα Κριτικά, Κωστή Παλαμά. Ἀθήναι, ἔδοσις Γ. Φέξη, δρ. 3.50.

Δουίμιον Γεντικῆς Ψυχολογίας, Ch. Richet, μετάφρ. Ν. Κουντουριώτου. Ἐκδ. Γ. Φέξη, δρ.

Διηγήματα Henry van Dyke, μετάφρ. Α. Μαρπουτζόγλου. Ἐκδ. Γ. Φέξη, δρ. 2.50.

Ἰσπανικὰ Παραμύθια Jean Richepin, μετάφρ. Ν. Ποριώτη. Ἐκδ. Γ. Φέξη, δρ. 3.